

L'impacte de la reforma de la política agrària comuna a Catalunya. Resultats del primer any d'aplicació

Ponent

Maria Rovira

Director

Xavier Riudor

Gestor

Pere Castell

Autors

Cristina Boada
Pere Castell

Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya

Barcelona, 2017

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 4.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. Podeu consultar un resum dels termes de la llicència a:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya

Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya

Diputació, 284

08009 Barcelona

Tel. 93 270 17 80

Adreça Internet: ctesc.gencat.cat

A/e: ctesc@gencat.cat

ISBN: 978-84-393-9580-5

Imatges:

“Infografia 3D gratis” dissenyat per Freepik / Llicència gratuïta per a ús comercial amb atribució

“Soil tilling farmer tractor vehicles” de PublicDomainImages / Llicència Creative Commons (CC0 1.0)

“20130828-OC-RBN-3512” d'U.S. Department of Agriculture / Llicència Creative Commons (CC BY 2.0)

“Pikdorser straw harvest grain agriculture” de Ben Kerckx / Llicència Creative Commons (CC0 1.0)

“Field landscape sky agriculture harvest grass” de Luctheo / Llicència Creative Commons (CC0 1.0)

“Nature sheep pasture” de Peter Dargatz / Llicència Creative Commons (CC0 1.0)

“Cattle cow cows herd animal animals pasture” de PublicDomainPictures / Llicència Creative Commons (CC0 1.0)

“Agriculture series” d'Eran chesnutt / Llicència gratuïta

Barcelona, juliol de 2017

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. ELS EFECTES DELS CANVIS LEGISLATIUS EN LA PAC SOBRE EL SECTOR AGRORAMADER CATALÀ.....	7
2.1. PRINCIPALS AJUDES PERCEBUDES L'ANY 2015 DINS DEL MARC ESTABLERT PER AL PERÍODE 2015-2019.....	7
2.2. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LES AJUDES PERCEBUDES PELS BENEFICIARIS CATALANS L'ANY 2015.....	8
2.2.1. Ajudes totals	8
2.2.2. Ajudes associades.....	9
2.2.3. Altres tipus d'ajudes	22
2.2.4. La convergència per a l'any 2019	23
2.2.5. Els efectes dels canvis legislatius sobre les comarques. Percepcions de l'any 2015 respecte de les de l'any 2014.....	25
3. NOVETATS NORMATIVES PAC	27
4. ANNEX.....	32
4.1. ANNEX METODOLÒGIC SOBRE EL TRACTAMENT DE LES PERCEPCIONS DE L'ANY 2015.....	32
4.2. UNA ANÀLISI COMPARATIVA DE L'ESTIMACIÓ REALITZADA PEL CTESC FA DOS ANYS RESPECTE DE LES AJUDES COBRADES FINALMENT L'EXERCICI 2015.....	34
4.2.1. Una comparativa global entre les ajudes estimades fa dos anys i les que finalment s'han percebut per a l'exercici 2015.....	35
4.2.2. Les principals tipologies de pagaments directes estimats	37
4.2.3. Estimació dels efectes en cada àmbit comarcal dels canvis legislatius sobre el total d'ajudes directes percebudes.....	47
5. BIBLIOGRAFIA.....	49

1. INTRODUCCIÓ

El febrer de l'any 2016 el CTESC va publicar l'informe titulat *Impacte de la reforma de la política agrària comuna a Catalunya*. Aquell informe, elaborat amb les declaracions dels agricultors catalans de l'any 2013, pretenia analitzar l'impacte de la reforma de la PAC que s'havia produït just un any abans.¹

L'objectiu d'aquell informe era ambiciós. Sobre la base de les dades de la declaració efectuada l'any 2013, es pretenia analitzar quin impacte hauria tingut la reforma aplicada a partir de l'any 2015. Tot i que la declaració de l'any 2013 distava de la que finalment hi hauria l'any 2015, l'anàlisi va permetre, d'una banda, aproximar quins podrien ser els principals efectes de la reforma sobre les ajudes que percebria el sector agroromader català. De l'altra, atès que els càlculs es van dur a terme amb les declaracions reals de l'any 2013, també podria ser emprat per visualitzar els canvis que s'haurien produït finalment en el moment d'aplicació de la norma, incorporant també la nova declaració dels beneficiaris catalans.

L'aproximació que es pretenia diferia inicialment de la que finalment s'acabaria produint per diverses raons. La primera era que les declaracions que s'acabarien duent a terme diferirien segurament de les que s'havien produït l'any 2013. De fet, l'exercici del 2014 ja apuntava a certs canvis en aquesta direcció. La segona, en part vinculada a la primera, depenia del fet que l'anàlisi no només no controlava la declaració final que haurien realitzat els beneficiaris catalans, sinó que tampoc tenia en compte la declaració final del conjunt de declarants a tot l'Estat. Aquest darrer factor podia modificar finalment el repartiment dels fons pressupostaris, tant pel que fa a les ajudes relacionades amb el pagament bàsic, com també a totes les ajudes associades que es van concedir, els pagaments mitjans de les quals depenien finalment del nombre d'hectàrees o caps declarats.²

L'informe que presentem complementa el que es va elaborar ara fa poc més d'un any i pretén donar a conèixer precisament el resultat final de la declaració de 2015. Per fer-ho, el document s'estructura en dos apartats i un annex.

En el primer dels apartats, l'informe mostra els resultats reals de l'aplicació final de la nova normativa en el marc del període 2015-2019. Aquesta exposició es duu a terme analitzant primerament el volum final d'ajudes distribuïdes en termes absoluts l'any 2015, així com també la convergència prevista fins a l'any 2019. En un segon epígraf, aquesta mateixa informació s'analitza territorialment, a partir de la seva distribució comarcal, reproduint la distribució geogràfica de cadascuna de les ajudes percebudes pels agricultors i ramaders catalans.

L'informe es complementa amb una síntesi dels principals canvis legislatius que s'han produït des de la primera modificació legislativa ara fa poc més d'un any a l'actualitat. Aquest apartat permet complementar l'apartat més exhaustiu que es va publicar amb l'informe del CTESC d'ara fa gairebé dos anys, i també ens mostra les principals modificacions esdevingudes en el marc legislatiu des del moment en què el CTESC va dur a terme el seu exercici d'estimació fins a l'actualitat.

¹ Parlem del Reial decret 1075/2014, de 19 de desembre, sobre l'aplicació a partir de 2015 dels pagaments directes a l'agricultura i a la ramaderia i altres règims d'ajuda, així com sobre la gestió i el control dels pagaments directes i dels pagaments al desenvolupament rural. Cal fer menció que aquest és modificat posteriorment pel Reial decret 1172/2015, de 29 de desembre, pel qual es modifica el Reial decret 1075/2014, de 19 de desembre, sobre l'aplicació a partir de 2015 dels pagaments directes a l'agricultura i a la ramaderia i altres règims d'ajuda, així com sobre la gestió i control dels pagaments directes i dels pagaments al desenvolupament rural, el Reial decret 1076/2014, de 19 de desembre, sobre assignació de drets de règim de pagament bàsic de la Política Agrària Comuna, i el Reial decret 1077/2014, de 19 de desembre, pel qual es regula el sistema d'informació geogràfica de parcel·les agràries. Aquesta modificació canvia el disseny de l'ajut associat per al boví de llet, a partir de 2016, reduint de quatre a dues les línies definides. En aquest sentit, s'elimina la diferenciació que es feia entre les primeres 75 vaques i les vaques diferents de les primeres 75. D'altra banda, s'estableix que l'import de les ajudes serà complet per als 75 primers animals elegibles i que es concedirà el 50% de l'import complet per als següents animals elegibles a l'explotació.

² A més hi havia altres aspectes metodològics que generaven un biaix en la nostra estimació. El principal era que les ajudes cobrades l'any 2013, que es van emprar per a l'elaboració dels càlculs, subestimaven part de les ajudes que servirien per a les estimacions dels pagaments bàsics estimats, fet que va generar un biaix a la baixa que, tot i que no era important en termes relatius, permetent-nos visualitzar què podria succeir amb l'aplicació de la nova norma, si que allunyaven la nostra estimació de la que finalment es produiria en termes absoluts.

L'annex complementa el document en dos apartats. En un primer epígraf s'exposa la metodologia emprada per a la territorialització de les ajudes percebudes i analitzades en el document. En el segon apartat es relacionen tant el volum d'aquestes ajudes percebudes com la seva distribució final amb les que el mateix CTESC havia estimat a partir de les declaracions del 2013.

2. ELS EFECTES DELS CANVIS LEGISLATIUS EN LA PAC SOBRE EL SECTOR AGRORAMADER CATALÀ

2.1. PRINCIPALS AJUDES PERCEBUES L'ANY 2015 DINS DEL MARC ESTABLERT PER AL PERÍODE 2015-2019

L'exercici 2015 la Generalitat va satisfer un total de 264 milions d'ajudes directes procedents de la PAC a l'agricultura i la ramaderia. La part més important d'aquestes ajudes eren les transferències dels pagaments dissociats. El pagament bàsic, la partida més important, va suposar el 58% de les ajudes concedides i juntament amb el pagament per pràctiques beneficioses per al medi ambient, conegut més popularment per *greening*, i les ajudes a joves agricultors van sumar el 88,8% del total. La resta es va distribuir entre les diverses ajudes associades que finalment es van abonar als declarants.

TAULA 1. Volum total d'ajudes pagades l'any 2015 en el marc de la nova normativa PAC 2015-2019

Tipus d'ajudes	Pagaments directes
	Any 2015
Pagament bàsic	153.799.080
<i>Greening</i>	79.471.677
Joves agricultors	1.370.772
Ajut associat als fruits de closca i les garrofes	1.147.819
Ajut associat al cultiu de l'arròs	2.304.973
Ajut associat als cultius proteics proteginoses i lleguminoses	737.104
Ajut associat als cultius proteics oleaginoses	451.680
Ajut associat als llegums de qualitat	6.501
Ajut associat al tomàquet per a indústria	4.660
Ajut fruits de closca	332.355
Ajut associat per a les explotacions que mantenen vaques alletants	6.738.557
Ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Engreix a la mateixa explotació	535.463
Ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Procedents d'altra explotació	5.897.153
Ajut associat per a les explotacions de boví de llet primers 75 animals de l'expedient	4.396.781
Ajut associat per a les explotacions de boví de llet a partir dels 75 animals de l'expedient	2.394.285
Ajut associat per a les explotacions d'oví	3.411.958
Ajut associat per a les explotacions de cabrum	228.635
Ajut associat per als ramaders de boví de llet amb drets especials al 2014	128.261
Ajut associat per als ramaders de boví d'engreix amb drets especials al 2014	145.543
Ajut associat per als ramaders d'oví i cabrum amb drets especials al 2014	720.233
Total pagaments directes percebuts	264.223.490

Unitats: euros.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

De les ajudes associades, les més importants en termes quantitius han estat, tal com se suposava, aquelles destinades a l'activitat ramadera. El sector més beneficiat ha estat el sector lleter, que amb un total de 6.919.627 euros ha rebut un volum d'ajudes lleugerament superior a les del sector boví de cria per a carn (6.738.557) i a les del boví d'engreix (6.578.159).³ Ja a més distància hi trobem les ajudes als sectors de la producció d'oví i cabrum, que juntament amb els drets especials haurien percebut uns 4.360.826 d'euros.

³ Inclosos els drets especials.

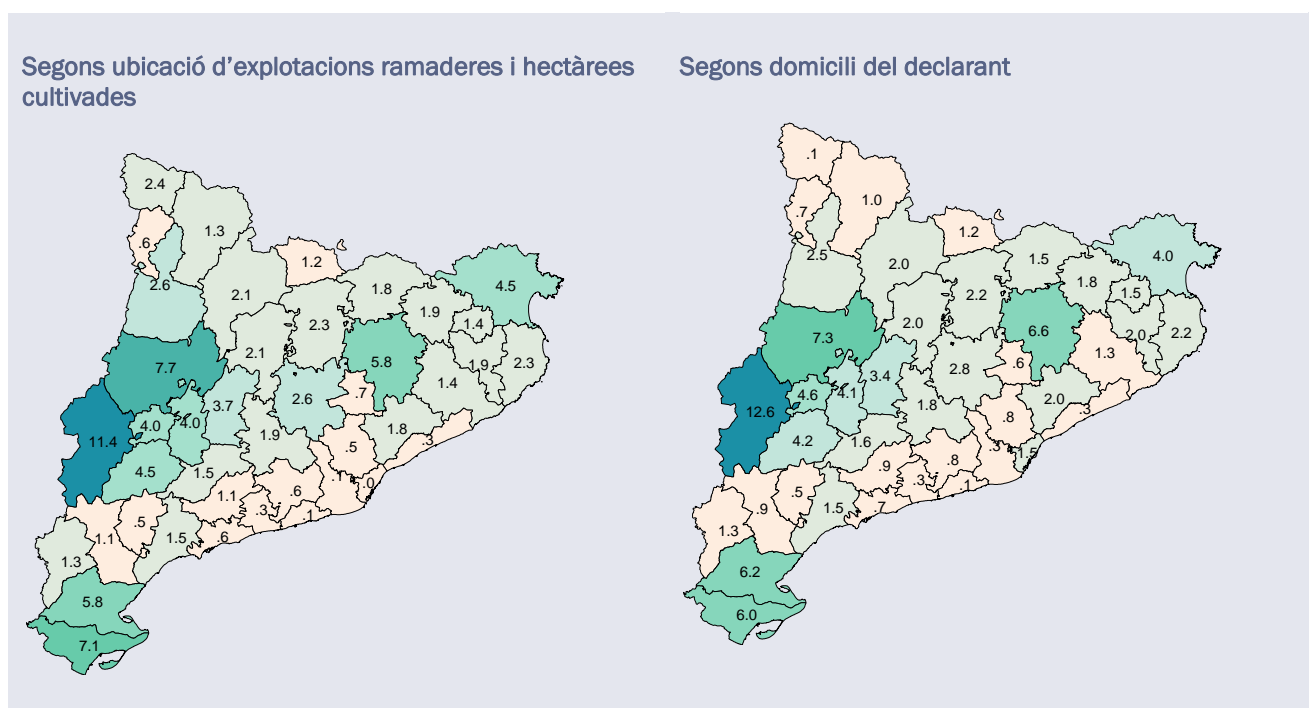
De les ajudes associades a la producció agrària la més important ha estat la de l'arròs, que ha ascendit finalment als 2.304.903 euros. Els ajuts associats als cultius proteics i a la fruita seca han estat més modestos, d'1.188.784 i 1.147.819 euros respectivament, tot i que aquest darrer sector ha estat complementat amb la pròrroga de l'ajuda que percebien anteriorment d'uns 332.355 euros, i que finalment desapareixerà a partir de l'any vinent.⁴ Altres partides de menor importància quantitativa han estat les que han percebut els agricultors pel cultiu de llegums de qualitat, 6.500 euros, o per la producció de tomàquet per a la indústria (4.660).

2.2. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LES AJUDES PERCEBUDES PELS BENEFICIARIS CATALANS L'ANY 2015

2.2.1. AJUDES TOTALS

En general, les comarques que han aglutinat una major part de les ajudes percebudes han estat les del Segrià i la Noguera, seguides pel Baix Ebre, el Montsià i la comarca d'Osona, totes elles amb un volum d'ajudes superior al 5%. Aquesta distribució, tot i que es manté relativament igual, varia lleugerament quan es canvia el criteri de territorialització. Distribuïda segons domicili del declarant, el Segrià, Osona i el Baix Ebre concentren més ajudes que no pas distribuïda segons la ubicació de l'activitat productiva.⁵

MAPA 1. Distribució de totes les ajudes directes percebudes pels ramaders i agricultors catalans l'exercici 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

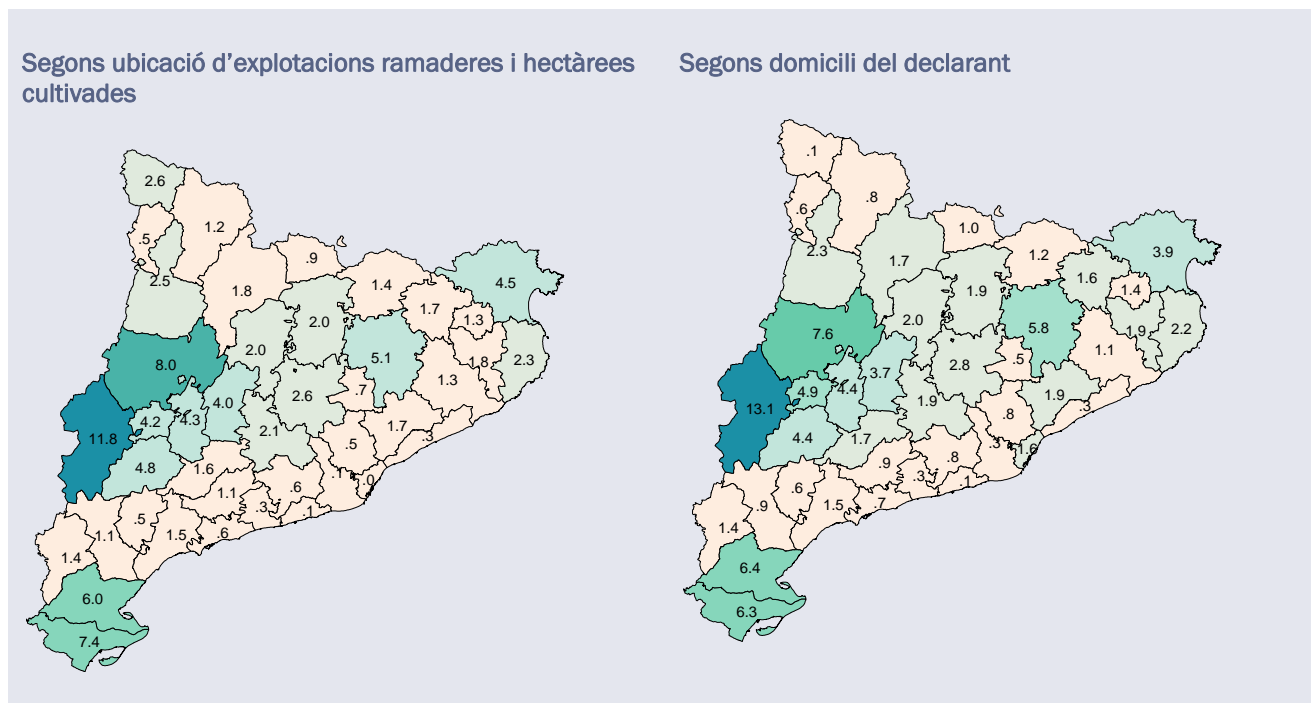
Atès que es tracta de les ajudes més importants, que s'ha vist que ascendien al 88% del total, la distribució del pagament bàsic i del *greening* cobrats l'any 2015 no difereix gaire de la del conjunt d'ajudes. Tot i això, les comarques més septentrionals, i en especial les de muntanya, mostren en general percentatges de percepció d'aquests tipus d'ajudes inferiors al conjunt total de les ajudes. Això succeeix perquè la proporció d'ajudes associades a aquestes demarcacions és més important que a la resta. De

⁴ Vegeu Reial decret 745/2016, de 30 de desembre, explicat a l'apartat 3.

⁵ Altres comarques que també es veuen beneficiades pel canvi són el Barcelonès, el Vallès Oriental i Occidental, el Gironès, el Pla de l'Estany o l'Urgell, si bé en proporcions menors.

les comarques amb major volum d'ajudes, l'única que experimenta una evolució semblant és la d'Osona, que disminueix el volum d'ajudes fins al 5,1%, ja que recull un percentatge d'ajudes associades molt important, especialment de caràcter ramader.

MAPA 2. Distribució del pagament bàsic més el *greening* percebut pels agricultors catalans l'exercici 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

2.2.2. AJUDES ASSOCIADES

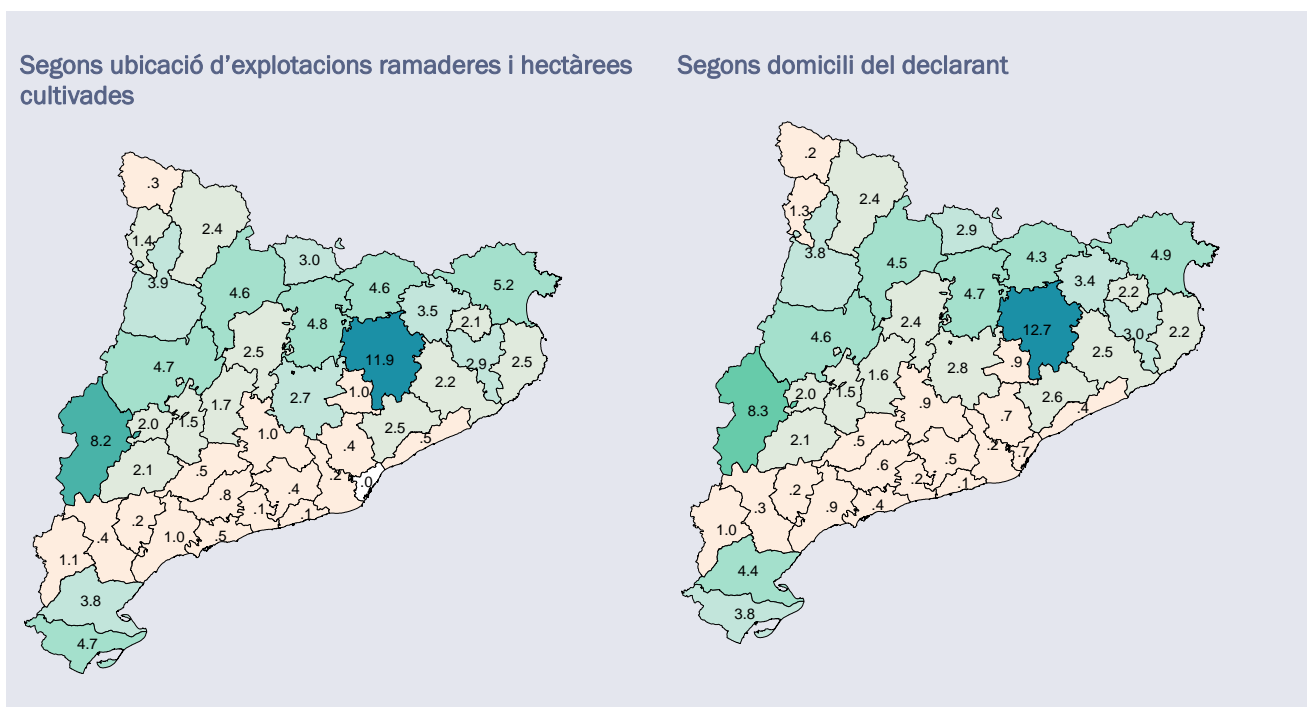
Tal com s'ha vist al principi, el volum d'ajudes associades més importants ha estat de caràcter ramader (80,9%). Tot i això, gairebé el 20% del total d'ajudes associades concedides han anat a la producció agrària, sobretot a l'arròs.

La distribució del conjunt d'aquestes ajudes queda reflectida al mapa següent. La comarca amb el volum més alt d'ajudes associades percebudes és la comarca d'Osona, que destaca amb l'11,9% o el 12,7% del total d'ajudes associades distribuïdes, segons si es localitza per ubicació de les granges i superfície o segons domicili fiscal del beneficiari, respectivament.

Ja a més distància trobem el Segrià, que aplega entre el 8,2% o el 8,3% de les ajudes vinculades a la producció. En general, cap de la resta de comarques no assoleix un percentatge de les ajudes associades superior al 5% i el percentatge més baix es produeix a les comarques del sud de la província de Barcelona i també a la gran majoria de les de Tarragona, de la qual només en destaquen les del Baix Ebre i el Montsià, gràcies a la percepció de part molt important de les ajudes a la producció d'arròs.

De fet, deixant a banda les comarques de la depressió central de Lleida, la majoria d'ajudes associades es distribueixen entre les comarques més septentrionals de muntanya i aquestes dues comarques del sud de Catalunya.

MAPA 3. Distribució de les ajudes associades totals de la campanya 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

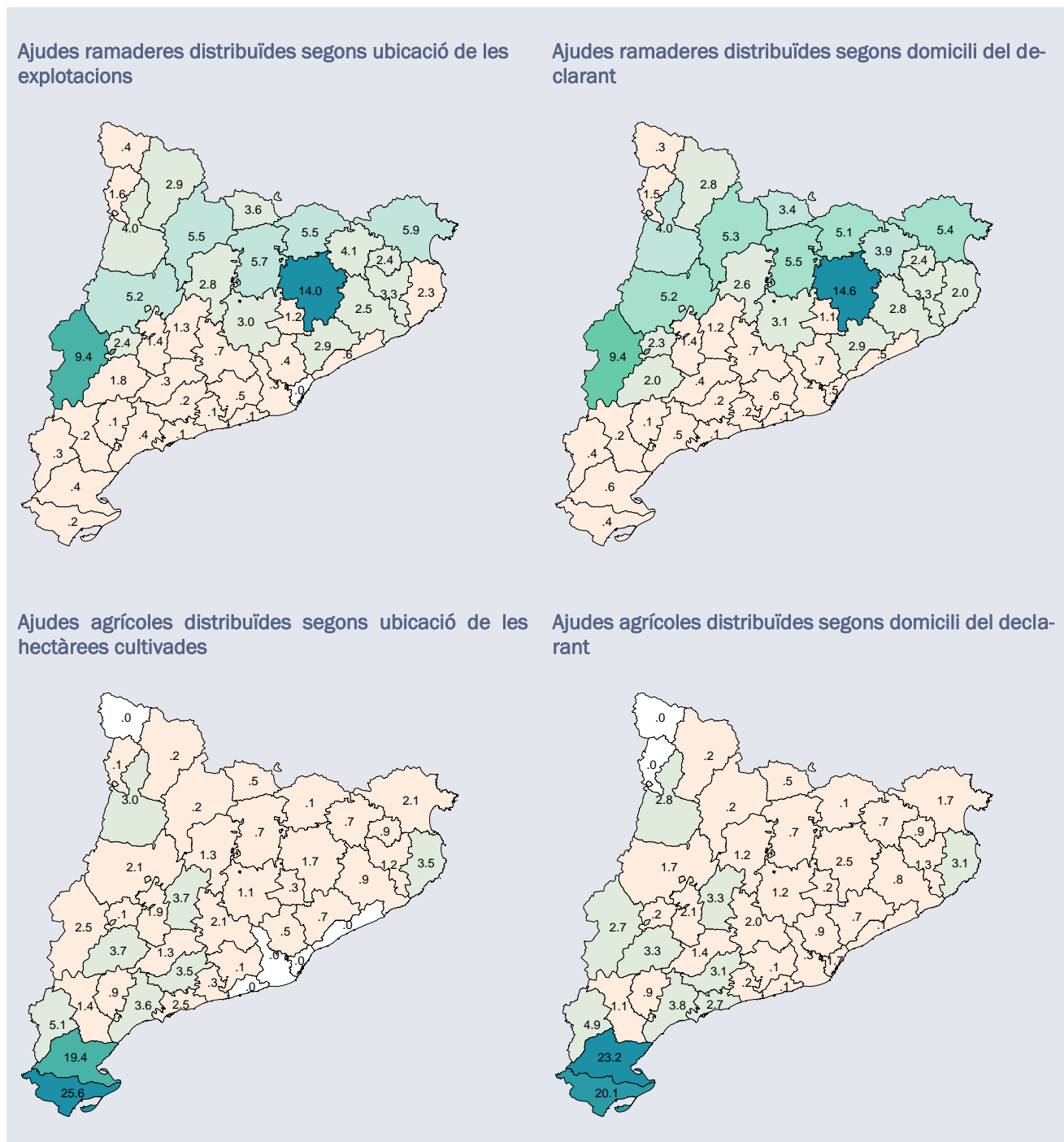
La raó per la qual trobem aquesta distribució rau precisament en la naturalesa de les ajudes concedides. Només les ajudes destinades a la cria de vedells superen, per exemple, el conjunt global d'ajudes associades destinades a la producció agrària, una activitat que es localitza sobretot a les comarques de muntanya. Això també succeeix en menor mesura amb la resta d'ajudes destinades a la ramaderia bovina, ja sigui de llet o d'engreix. El resultat és una concentració molt important de les ajudes associades ramaderes en les comarques del terç nord de Catalunya, juntament amb les més productores de la depressió central lleidatana.

La comarca amb el percentatge més important d'ajudes ramaderes és la d'Osona, que oscil·la entre el 14% i el 14,6% segons el criteri de territorialització de les ajudes. La segona comarca en importància torna a ser el Segrià, que concentra el 9,4% de les ajudes associades al sector ramader. Aquestes dues comarques concentren gairebé una quarta part de les ajudes ramaderes. No obstant, trobem diverses comarques al nord de Catalunya que també destaquen amb percentatges superiors al 5% de les ajudes associades ramaderes. Parlem en aquest cas de comarques de l'Alt Empordà, el Berguedà, el Ripollès, l'Alt Urgell, o la Noguera.

En general, en la majoria de demarcacions més septentrionals el percentatge d'ajudes ramaderes resulta clarament superior al que assoleixen pel conjunt de les ajudes o per les ajudes no associades. Això és així perquè aquest tipus d'ajudes ramaderes hi són molt més importants en termes relatius que a la resta de comarques.

En el cas de les ajudes agràries la distribució és absolutament diferent. Tal com mostren els mapes següents, les dues comarques que concentren el percentatge més alt de les ajudes d'aquesta naturalesa són les del Baix Ebre i el Montsià.

MAPA 4. Distribució de les ajudes associades ramaderes per a la campanya 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

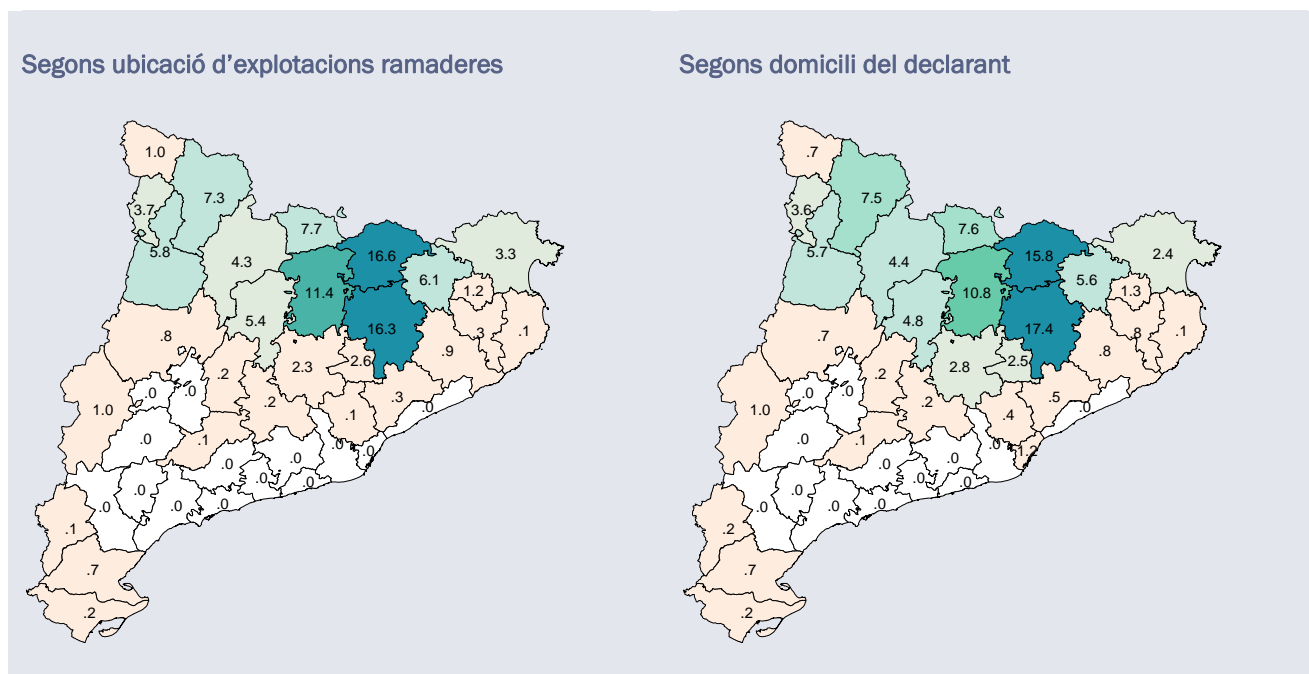
Tot i que en general les comarques de Tarragona reben proporcionalment un percentatge major d'ajudes associades agràries, atesa la poca entitat que tenen aquestes sobre el total, aquest factor no compensa en la distribució del conjunt total d'ajudes connectades a la producció.

2.2.2.1. AJUDES ASSOCIADES A L'ACTIVITAT RAMADERA

De les ajudes associades a les activitats ramaderes, la que va destinada a les **vaques alletants** és la que més implantació té a les comarques de muntanya. Territorialment, les dues comarques que con-

centren la major part d'ajudes d'aquesta naturalesa són les del Ripollès i Osona, amb el 16,6% i 16,3% respectivament segons la ubicació de les granges, o amb el 15,8% i el 17,4% respectivament, segons el domicili del declarant.

MAPA 5. Distribució de les ajudes associades a les explotacions que mantenen vaques alletants de la campanya 2015

Unitats: percentatges.

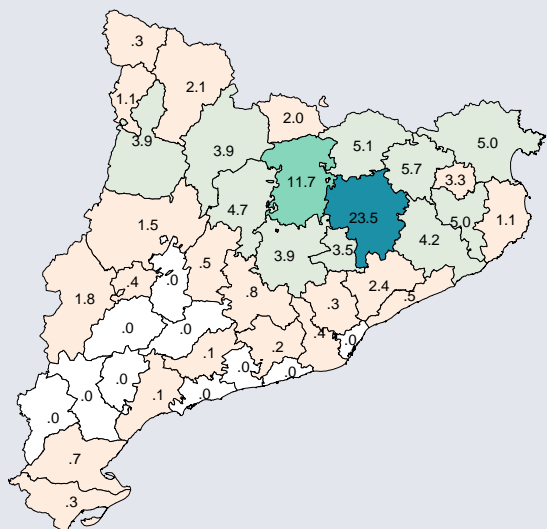
Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

En general observem que l'ajuda es concentra sobretot entre les comarques de muntanya, essent molt important també en el cas del Berguedà (11,4% i 10,8%), la Cerdanya(7,7% i 7,6%), el Pallars Sobirà (7,3% i 7,5%), la Garrotxa (6,1% i 5,8%) o el Pallars Jussà (5,8% i 5,7%).

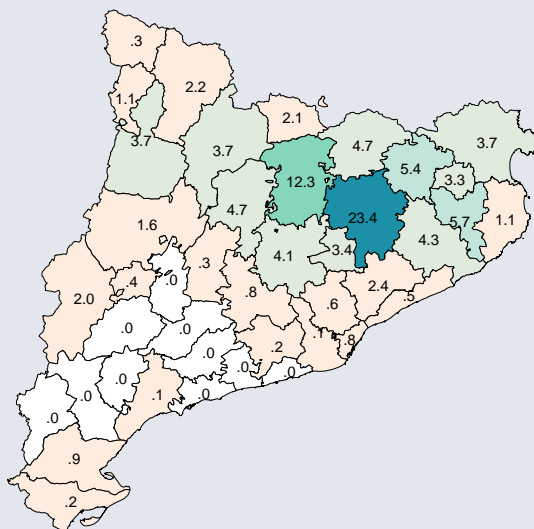
Les ajudes al **boví d'engreix** es distribueixen de manera diferent segons si l'explotació és de cicle tancat o no. Les ajudes a aquelles explotacions que engreixen vedells criats per elles mateixes es distribueix també per bona part de les comarques de muntanya. Tot i que sols suposa poc més del 8% de les ajudes al boví d'engreix, en aquest cas les ajudes es concentren a les comarques més septentrionals i de muntanya, sobretot a Osona i el Berguedà. La primera comarca aglutina tota sola el 23,5% de les ajudes, amb poca variació quan es comptabilitza segons el domicili fiscal del beneficiari. La segona comarca recull entre l'11,7% i el 12,3% d'aquesta tipologia d'ajudes segons com es territorialitzi (vegeu el mapa següent). Tot i que trobem altres comarques destacades, la distància que les separa d'aquestes dues és molt gran, i només sobresurten lleugerament de la resta de demarcacions més septentrionals les comarques de la Garrotxa i l'Alt Empordà, tot i que aquesta darrera perd pes quan es territorialitza segons el domicili del declarant.

MAPA 6. Distribució de les ajudes associades a les explotacions de boví d'engreix per a la campanya 2015

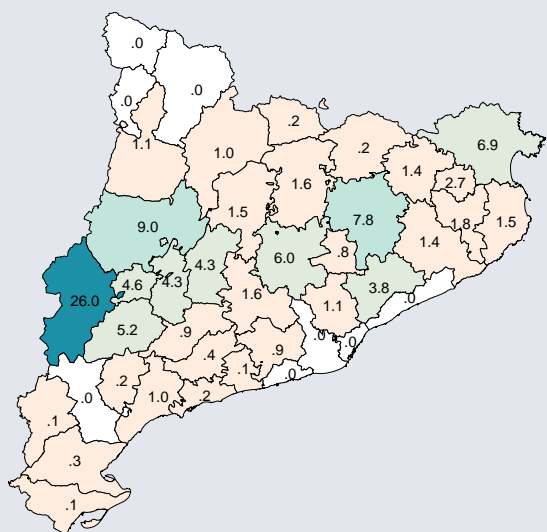
Ajudes a l'engreix a la mateixa explotació, distribuïdes segons ubicació de les explotacions

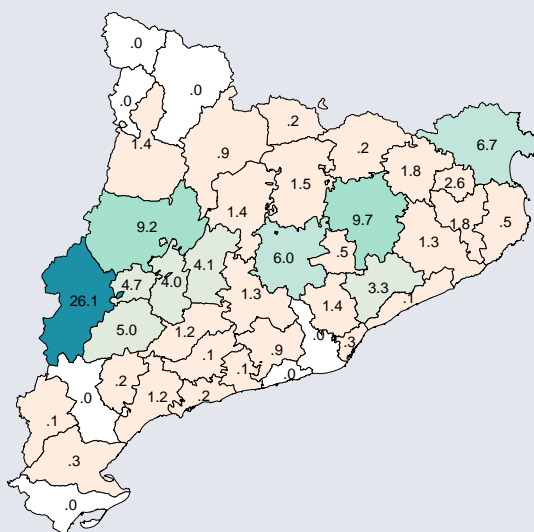
Ajudes a l'engreix a la mateixa explotació, distribuïdes segons domicili del declarant

Ajudes a l'engreix de bestiar procedent d'altres explotacions distribuïdes segons ubicació de les granges

Ajudes a l'engreix de bestiar procedent d'altres explotacions distribuïdes segons domicili del declarant

Unitats: percentatges.

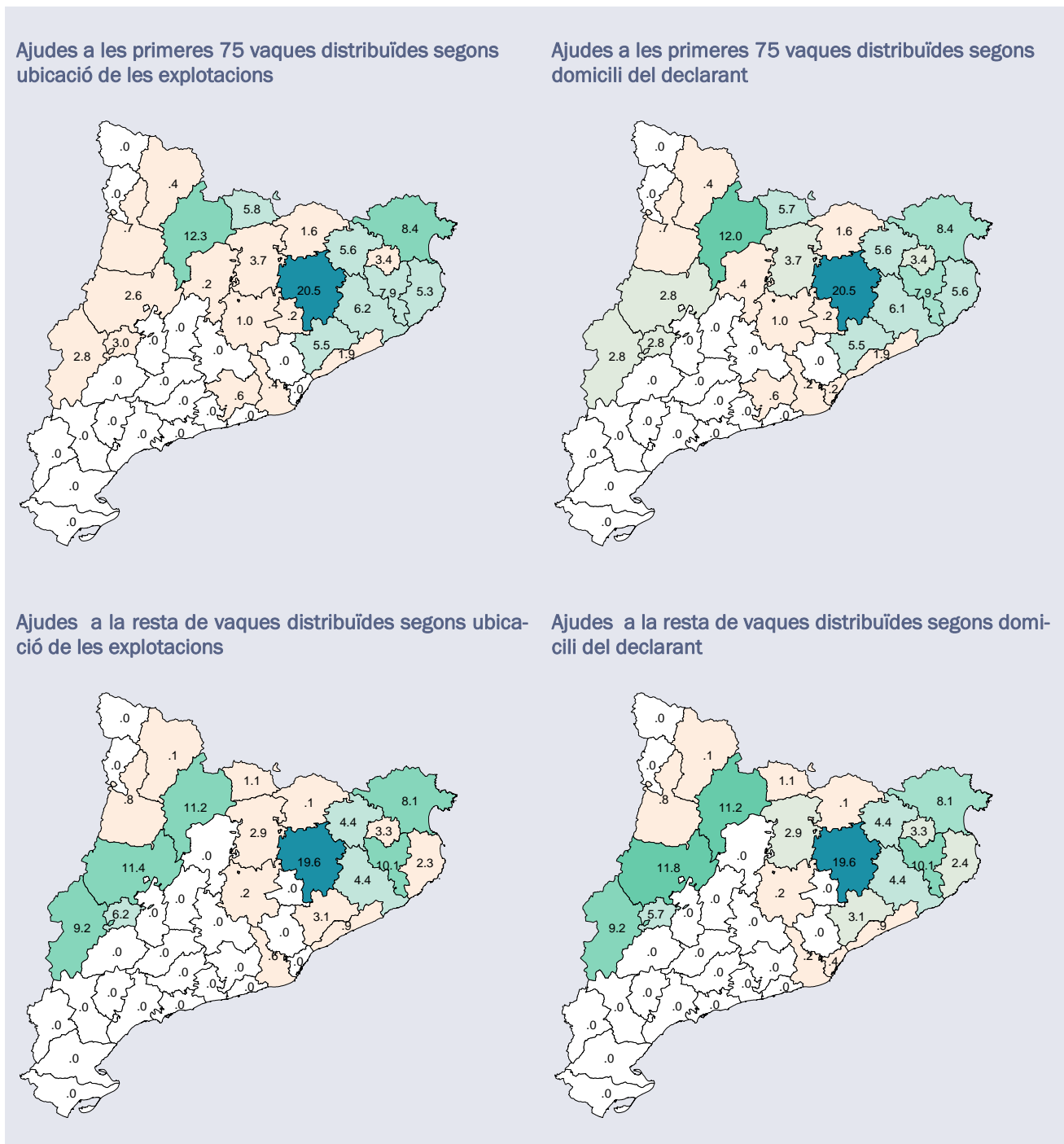
Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

La situació canvia quan ens referim a les ajudes concedides a explotacions que engreixen bestiar d'altres explotacions. Cal tenir en compte que aquesta és l'ajuda més important al boví d'engreix, atès que amb 5.897.153 euros suposa el 91,7% del total d'ajudes al boví d'engreix.

En aquest cas, el percentatge més important va destinat a la comarca del Segrià, on les explotacions reben el 26% de les ajudes, a la Noguera, on en reben el 9% i també a la comarca d'Osona, on reben entre el 7,8% o el 9,7% en funció de si es territorialitza per localització de les granges o per domicili dels beneficiaris. En general, aquestes ajudes a les explotacions de cycle obert es distribueixen princi-

palment per les comarques del sud de la província de Lleida, Osona, el Bages, el Vallès Oriental i l'Alt Empordà.

MAPA 7. Distribució de les ajudes associades a les explotacions de boví de llet per a la campanya 2015

Unitats: percentatges.
 Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

L'altre gran paquet d'ajudes ramaderes va destinat al sector del **boví de llet**. Les ajudes a la producció lletera també es distribueixen de manera diferent segons si van destinades a les primeres 75 vaques o

a les restants.⁶ Això succeeix perquè les distintes zones lleteres a Catalunya no mostren la mateixa dimensió mitjana de les explotacions (vegeu el mapa anterior).⁷

Les ajudes a les primeres 75 vaques de cada explotació⁸ es concentren sobretot a les comarques giro-nines, Osona, el Vallès Oriental i l'Alt Urgell. Aquesta és l'ajuda més gran del sector lleter i suposa un 64,7% dels recursos. En general, tret del Ripollès, la majoria de comarques de la província de Girona resulten destacades, des de la Cerdanya fins a l'Alt o el Baix Empordà.⁹

La comarca que recull el percentatge més alt d'aquestes ajudes a les primeres 75 vaques és la comarca d'Osona, que aglutina el 20,5% de les ajudes. Ja a més distància hi trobem les comarques de l'Alt Urgell, l'Alt Empordà o el Gironès. En general, el criteri de territorialització no determina canvis en la distribució d'aquest tipus d'ajuda, fet que subratlla la naturalesa d'aquesta activitat, molt lligada a l'activitat pagesa de la pròpia explotació i poc subcontractada.

Les ajudes a la resta de vaques, més enllà de les primeres 75, suposen només el 35,3% dels recursos destinats a aquesta activitat. En general, aquesta segona distribució de recursos genera una distribució similar dels ajuts, tot i que amplia l'àmbit principal d'afectació a les comarques del Segrià i la Noguera, que amb poques explotacions, però de gran dimensió aglutinen respectivament el 9,2% i l'11,4% de les ajudes (11,8% segons el domicili del beneficiari). Amb tot, gairebé el 19,6% d'aquestes ajudes tornen a concentrar-se a la comarca d'Osona, que destaca per la seva profunda especialització lletera, fins i tot més intensa que altres comarques com la de l'Alt Urgell, l'Alt Empordà o el Gironès, també amb una concentració alta dels recursos.

Tot i ser quantitativament de menor importància, les ajudes als sectors de l'oví i al cabrum també han estat importants, especialment la primera. Les ajudes al sector oví han ascendit, drets especials a banda, als 3.411.958 euros, molt per sobre dels 228.635 euros del cabrum.

Les ajudes al **sector oví**, les més importants de tots dos, s'han distribuït també principalment per les comarques més septentrionals de Catalunya. No obstant, en el cas d'aquesta modalitat d'ajudes les comarques amb un percentatge més elevat han estat les de ponent. Destaquen, tal com mostren els mapes següents, el percentatge d'ajudes que perceben les comarques del Pallars Jussà, la Noguera o el Segrià. Tot i això, també sobresurten amb percentatges relativament elevats les comarques d'Osona i el Berguedà i en general bona part de les demarcacions de muntanya, des del Pallars Sobirà fins a la Garrotxa passant pel Solsonès.

El **cabrum** ha estat el sector ramader que ha distribuït més les ajudes territorialment. La distribució de les subvencions a la producció de carn o llet de cabra trenca el patró que mostren la resta d'ajudes ramaderes analitzades. Les comarques més septentrionals deixen de ser les úniques que aglutinen els recursos i en aquest cas prenen certa importància algunes comarques del sud de Tarragona. Parlem concretament del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre, amb percentatges del 6,5 i del 6,3 respectivament. Tot i això, trobem altres comarques al nord que també aglutinen una part important de les ajudes. En aquest cas es tracta del Pallars Jussà que, amb el 7,6% dels recursos, és la que més ajudes rep; però també els casos de la Noguera, Osona o el Bages, amb percentatges d'aquest tipus d'ajut per sobre del 5%.

Dissortadament, la distribució territorial més gran d'aquestes ajudes al sector del cabrum es combina amb la minsa importància quantitativa dels recursos que s'hi ha destinat finalment (només el 0,9% de les ajudes ramaderes), fet pel qual la majoria de les ajudes ramaderes associades s'han destinat principalment a les comarques més septentrionals.

⁶ Cal recordar que aquesta distinció desapareix a partir de l'any 2016, campanya d'ajudes que ja s'estan abonant actualment. Les dues línies d'ajut per a les primeres 75 vaques i les restants desapareixeran, i només es discriminarà aquelles explotacions de muntanya o insulars d'aquelles que no ho són. Vegeu el Reial Decret 1172/2015 de 29 de desembre.

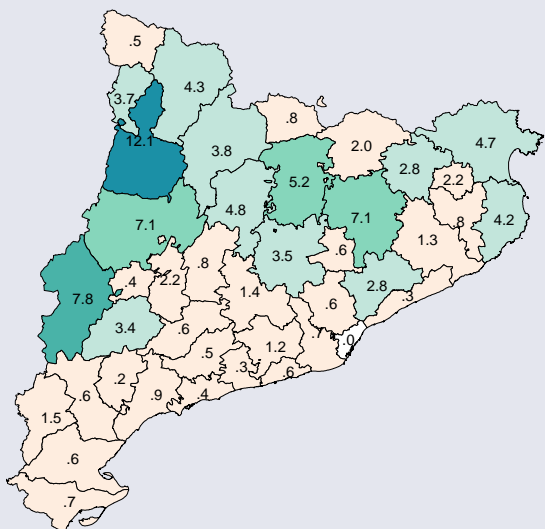
⁷ Cal suposar que la desaparició de l'ajuda específica a les primeres 75 vaques pot comportar una nova redistribució territorial de l'ajut.

⁸ Cal recordar que aquesta distinció entre una i altra tipologia d'ajuda desapareix a partir del 2016.

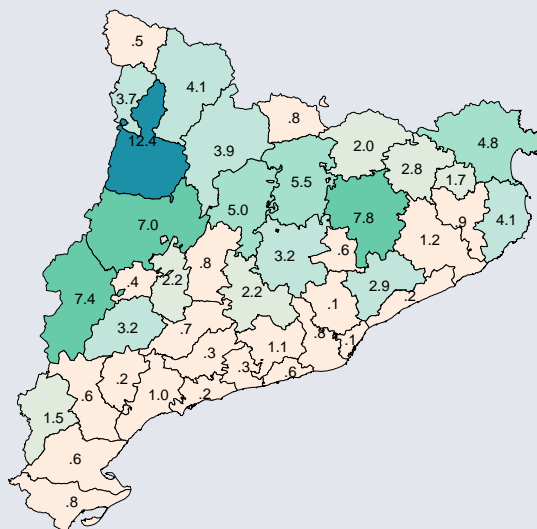
⁹ Només manté un percentatge més baix el Pla de l'Estany, però és simplement per la seva menor dimensió.

MAPA 8. Ajudes a les explotacions d'oví i cabrum per a la campanya 2015

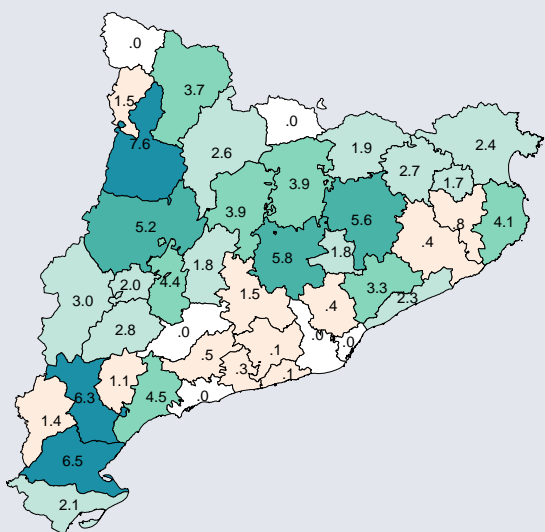
Ajudes a les explotacions d'oví distribuïdes segons ubicació de les explotacions

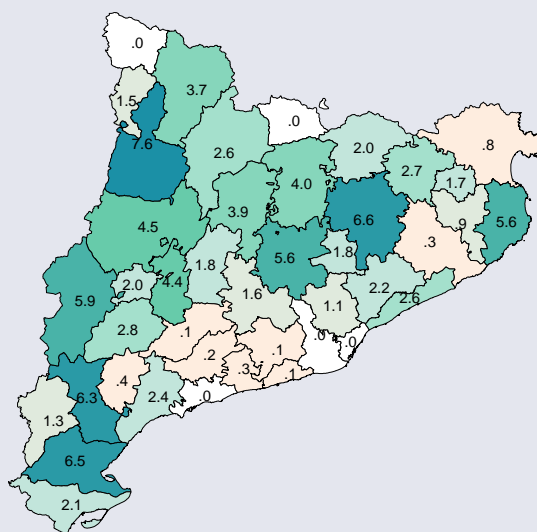
Ajudes a les explotacions d'oví distribuïdes segons domicili del declarant

Ajudes a les explotacions de cabrum distribuïdes segons ubicació de les explotacions

Ajudes a les explotacions de cabrum distribuïdes segons domicili del declarant

Unitats: percentatges.

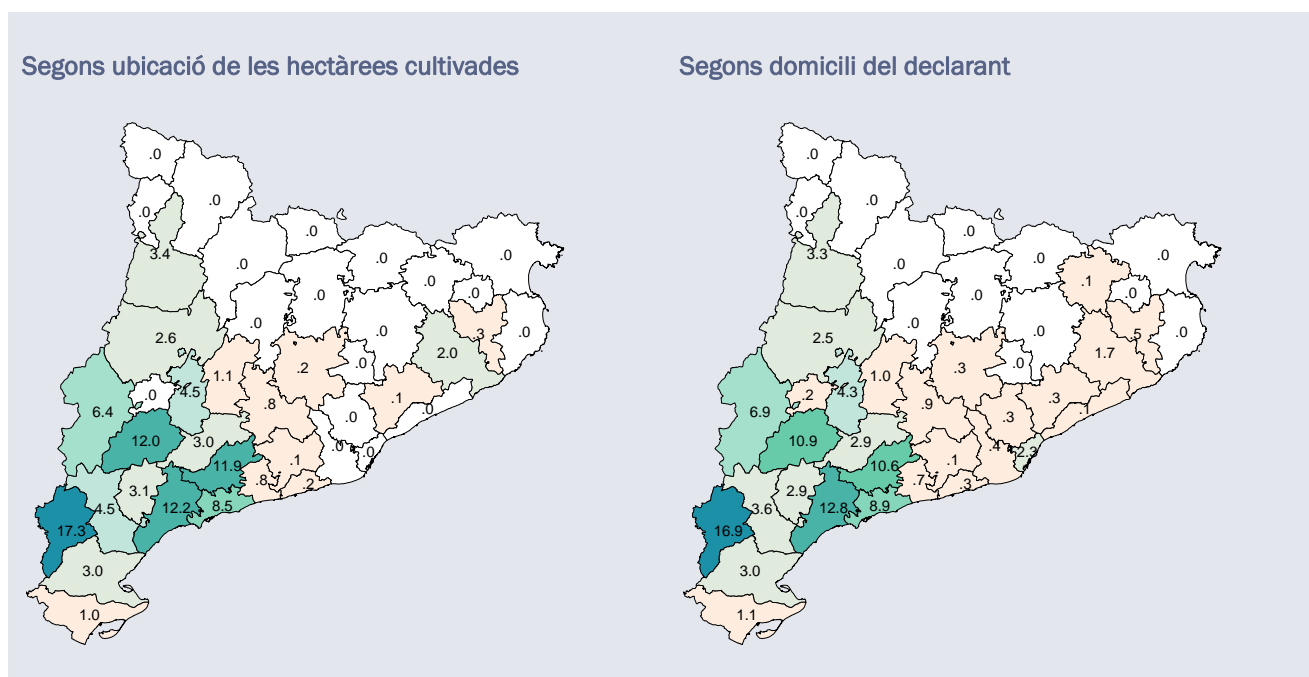
Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

2.2.2.2. AJUDES ASSOCIADES A L'ACTIVITAT AGRÀRIA

Les ajudes associades a l'activitat agrària han estat quantitativament inferiors a les del sector ramader. Concretament, aquesta tipologia d'ajudes ha suposat només el 19,1% del total d'ajudes associades. Tot i això, la distribució d'aquestes ajudes a l'activitat agrària ha seguit patrons diferents al de les ajudes ramaderes.

Les ajudes associades al sector de **la fruita seca**, vehiculades a partir de **l'ajut associat a la fruita de closca i la garrofa**, han suposat 1.147.819 euros. En general aquestes subvencions s'han concentrat a les comarques de Tarragona i del sud de Lleida. Destaquen amb percentatges elevats d'aquestes ajudes les comarques de la Terra Alta, el Baix Camp i l'Alt Camp i les Garrigues, amb percentatges elevats i per sobre del 10%. La comarca de la Terra Alta, amb el 17,3%, és la que concentra una part més important dels ajuts, i entre aquestes quatre comarques aglutinen més del 50% de les ajudes concedides (vegeu els mapes següents).

MAPA 9. Distribució de les ajudes associades al cultiu de fruita seca i garrofa de la campanya 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

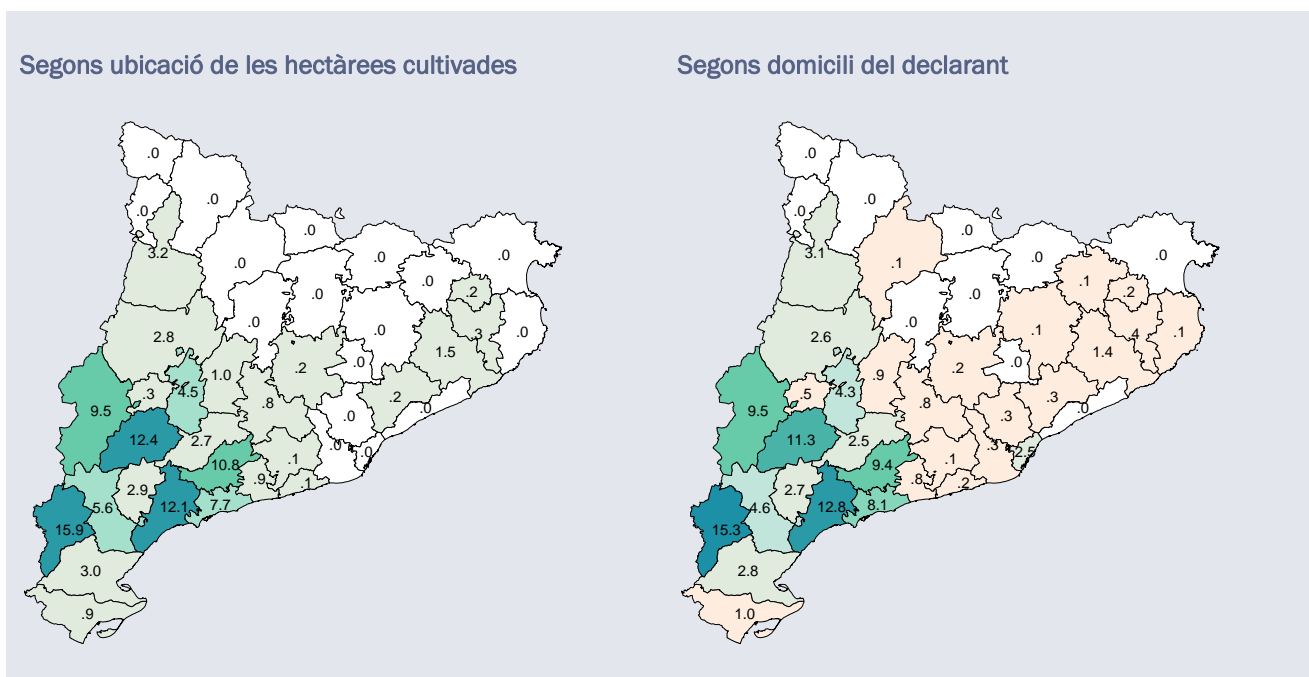
Tot i la importància d'aquestes quatre comarques, altres demarcacions tarragonines i lleidatanes també apleguen una part important de les ajudes. Destaquen amb percentatges elevats també altres comarques com el Tarragonès o el Segrià, on s'ubiquen les dues capitals provincials, però també les de l'Urgell o la Ribera d'Ebre, amb percentatges més baixos, però encara per sobre del 4%.

A diferència de les ajudes ramaderes, les ajudes a la fruita seca s'han ubicat sobretot a les comarques tarragonines. A més, les ajudes associades als fruits de closca i les garrofes s'han combinat amb el manteniment un any més de l'ajut que es venia donant amb campanyes anteriors a la producció de fruits de closca.

La distribució d'aquesta ajuda ha suposat distribuir 332.355 euros més al sector que, no obstant, enguany es deixaran de cobrar.¹⁰ Com es pot observar, la distribució territorial d'aquestes ajudes prorrogades és molt similar a la distribució de l'ajuda associada principal que cobrirà les necessitats de finançament del sector fins al 2019 i en general s'afegeix a aquestes ajudes associades sense efectes redistributius importants per als àmbits territorials de Catalunya.

¹⁰ Vegeu el Reial decret 745/2016, pel qual es modifiquen els reials decrets 1075, 1076, 1077 i 1078/2014.

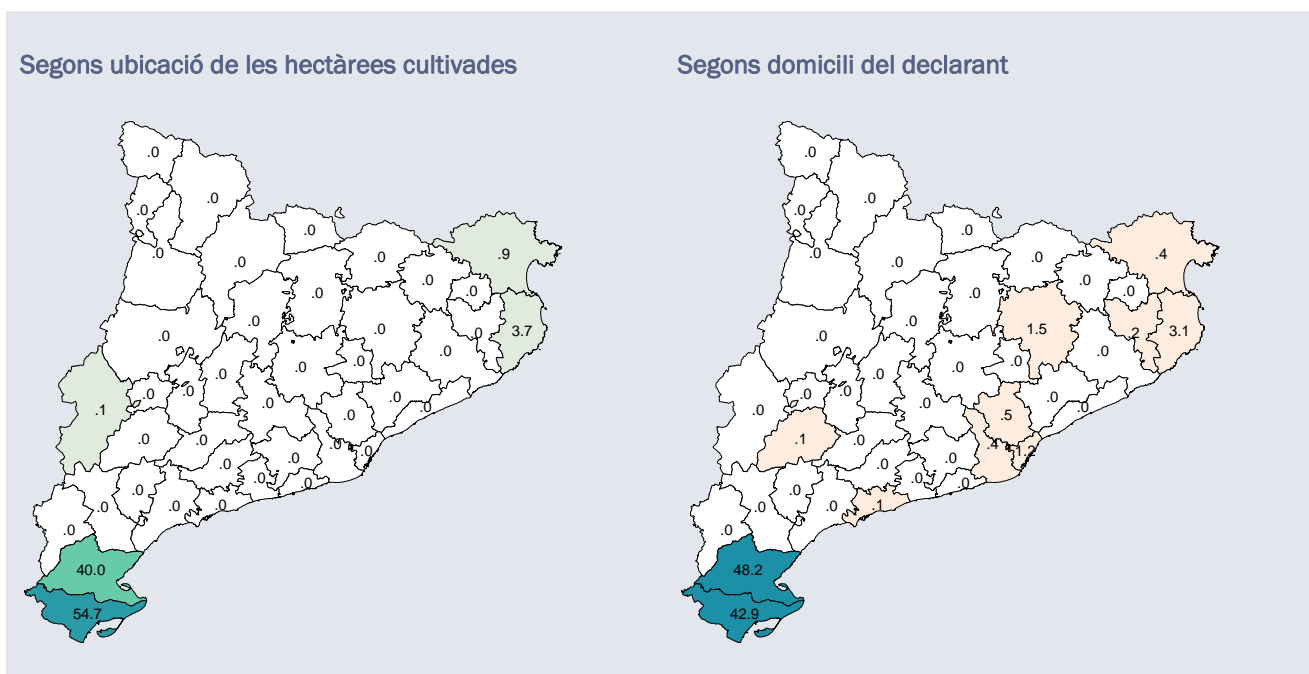
MAPA 10. Distribució de les ajudes associades al cultiu de fruita seca prorrogades de la campanya 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

MAPA 11. Distribució de les ajudes associades al cultiu de l'arròs de la campanya 2015

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

L'ajut associat agrari quantitativament més important ha estat el de l'arròs. Més del 90% d'aquestes ajudes associades s'han concentrat només en dues comarques tarragonines. El Montsià ha aplegat el

54% de les ajudes (42% segons el domicili del declarant) mentre que el Baix Ebre n'ha concentrat el 40% (48% segons el domicili del declarant).

Aquesta ajuda és l'ajuda associada més important que reben les comarques tarragonines i es concentra només en aquestes dues demarcacions del delta de l'Ebre. La resta d'ajudes es distribueixen entre els arrossars del Baix Empordà, amb el 3,7% de les ajudes, i els de l'Alt Empordà i el Segrià, que només suposen el 0,9% i el 0,1% respectivament.

El patró de distribució torna a canviar quan analitzem la distribució de les ajudes associades als **cultius proteics**. Entre les comarques amb el volum més elevat de recursos procedents d'aquesta línia d'ajut destaquen les del Pallars Jussà, la Segarra, l'Alt i el Baix Empordà i també Osona pel que fa a les ajudes a la producció de **proteginoses i lleguminoses**. Els recursos destinats a aquestes línies de producció suposen el 62% del total d'ajuts a cultius proteics. En canvi, comarques com la Segarra, l'Anoia, la Noguera, el Bages i Osona prenen un relleu especial en el cas concret de les ajudes a la producció d'**oleaginoses**, que suposen el 38% d'aquesta mateixa línia d'ajuts.

En general, les ajudes a cultius proteics, que han pujat a 1.188.784 euros, han mostrat una distribució relativament àmplia entre les comarques més productores de cultius herbacis. Tot i això, per la naturalesa de l'activitat subvencionada, immersa en cicles de rotació de cultius de caràcter anual, és probable que la distribució d'aquest tipus d'ajut pugui oscil·lar d'un any a l'altre.

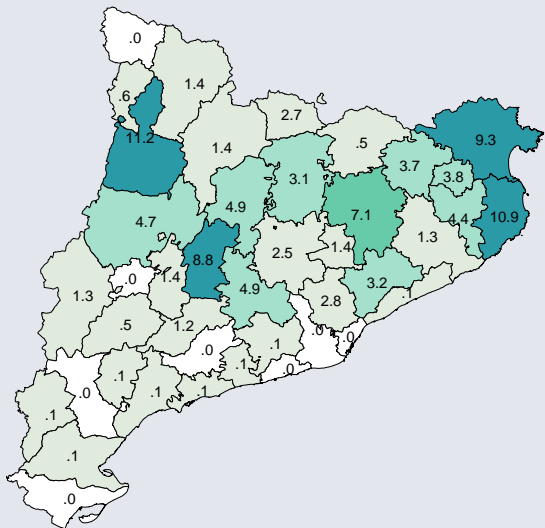
Finalment, a Catalunya també s'han concedit ajudes a la producció de llegums de qualitat i a la producció de tomàquet per a la indústria. Atesa la poca incidència territorial d'aquestes activitats el volum d'aquestes dues ajudes ha estat molt modest, de 6.500 euros en el primer dels casos i de 4.660 en el segon.

La distribució de les ajudes a la producció de **llegums de qualitat** s'ha concentrat sobretot a les comarques del Vallès Oriental, l'Urgell i la Segarra, amb el 38,6%, 22,5% i 14,9% respectivament dels recursos pagats (35,6%, 22,3% i 14,9% segons territorialització per domicili dels beneficiaris). Altres comarques que també han recollit part d'aquesta ajuda han estat les de la Noguera, la Selva o el Vallès Occidental.

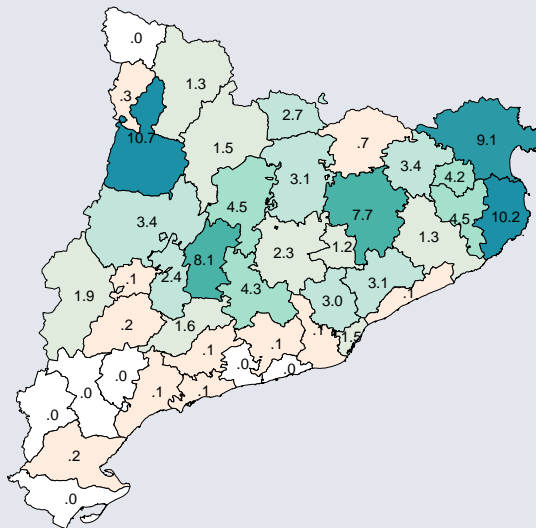
Finalment, l'ajut per a la producció de tomàquet per a la indústria s'ha concentrat només en l'activitat agrària desenvolupada en dues comarques. El nucli principal de l'activitat subvencionada radica a la petita comarca del Pla d'Urgell, la superfície agrària de la qual es veu subvencionada amb el 90,5% dels recursos d'aquesta línia d'ajuts. La resta es destina a la subvenció d'algunes hectàrees dedicades a aquesta producció de la comarca de les Garrigues. A més cal tenir en compte que la distribució canvia quan es territorialitza segons domicili dels beneficiaris, ja que part de les ajudes passen a la veïna comarca de l'Urgell.

MAPA 12. Distribució de les ajudes associades als cultius proteics per a la campanya 2015

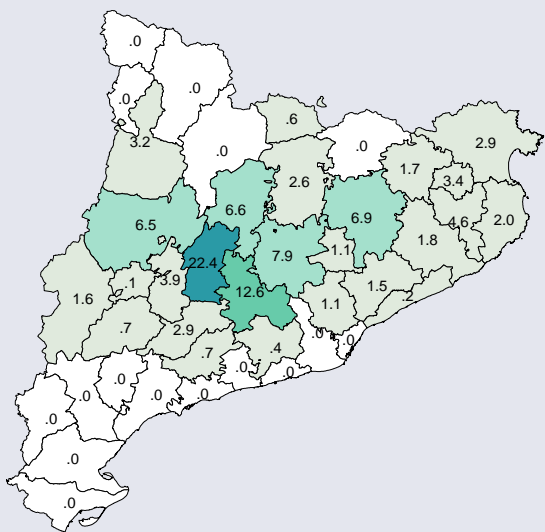
Proteginoses i lleguminoses segons ubicació de les hectàrees cultivades

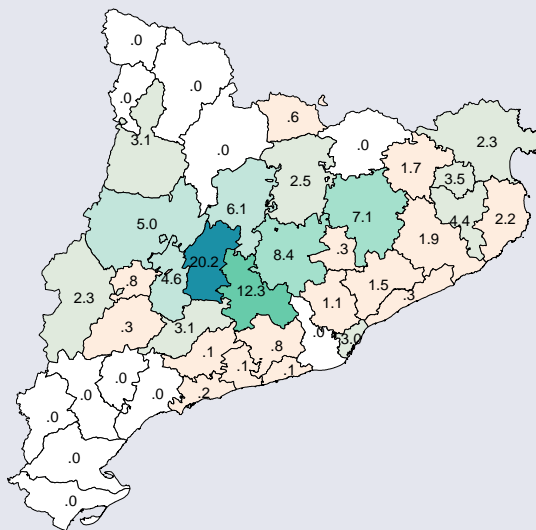
Proteginoses i lleguminoses segons domicili del declarant

Oleaginoses segons ubicació de les hectàrees cultivades

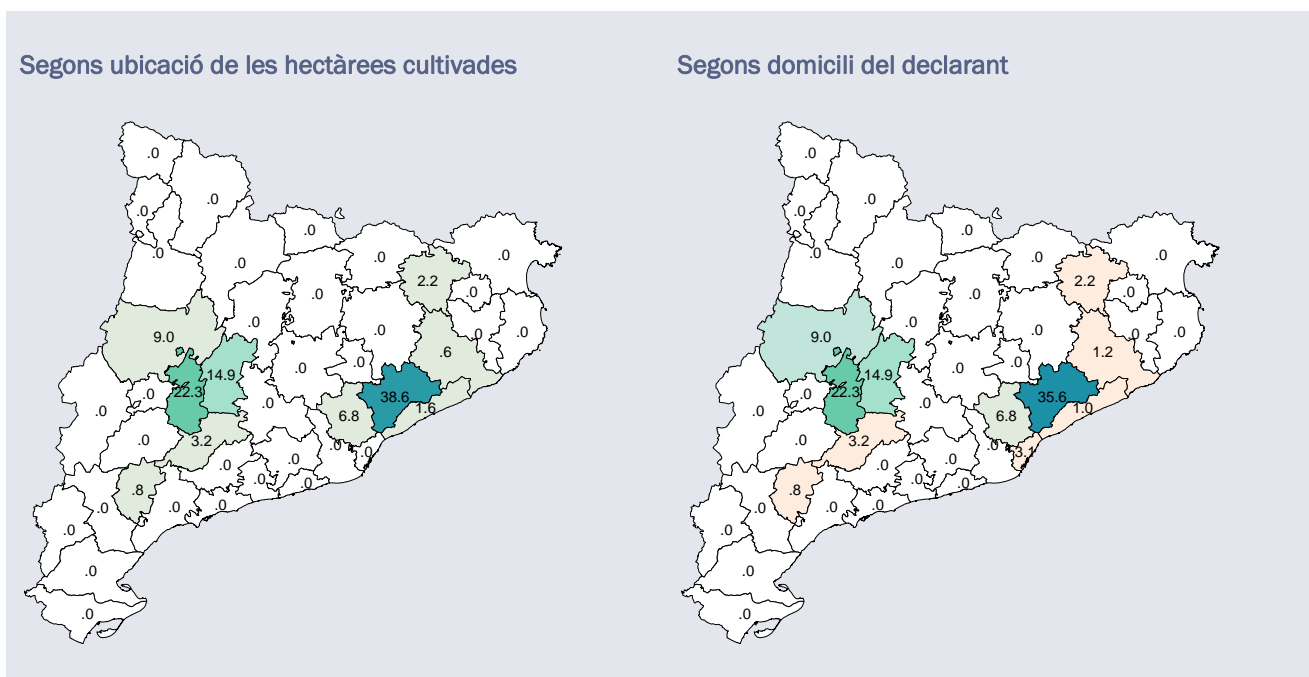
Oleaginoses segons domicili del declarant

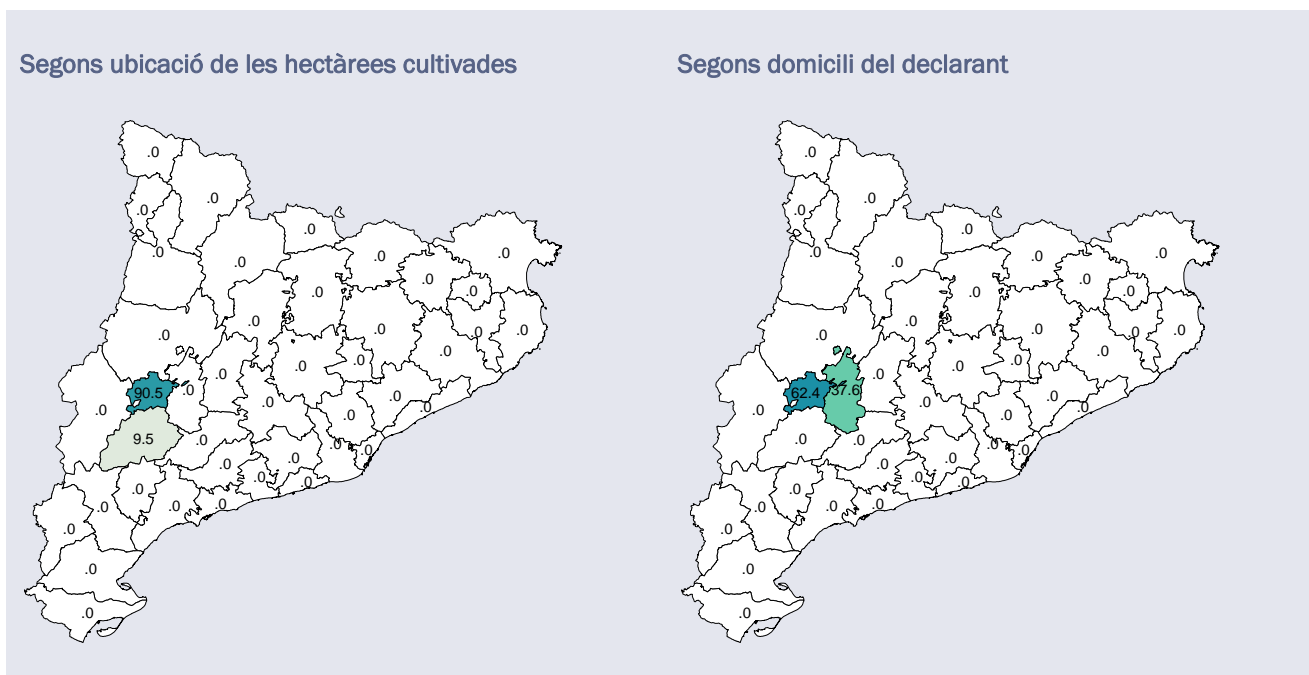
Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

MAPA 13. Distribució de les ajudes associades al cultiu de llegums de qualitat de la campanya 2015

MAPA 14. Distribució de les ajudes associades al cultiu de tomàquet per a la indústria de la campanya 2015

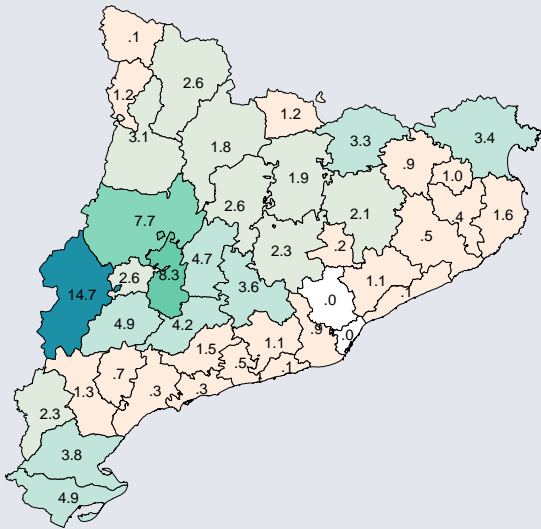

2.2.3. ALTRES TIPUS D'AJUDES

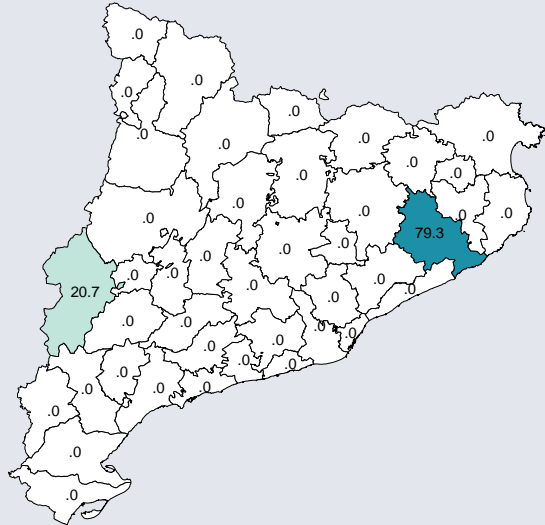
En el marc del Programa d'ajuts de la PAC 2015-2019 el pressupost dels fons necessaris per satisfer les ajudes també inclouen una partida que aniria destinada a la incorporació de joves agricultors. A Catalunya aquesta partida ha estat finalment de 1.370.772 euros, el 0,52% del total de recursos distribuïts. Aquestes ajudes destinades a subvencionar l'activitat de joves agricultors que han entrat al sistema han arribat finalment a uns 968 beneficiaris, que han cobrat de mitjana uns 1.400 euros.

MAPA 15. Altres tipologies d'ajudes directes atorgades en la campanya 2015

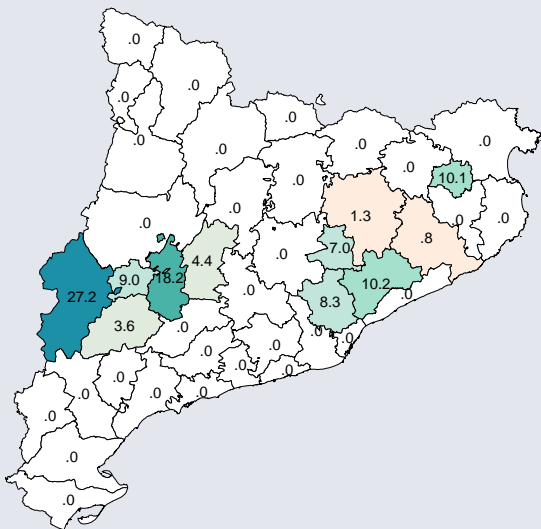
Ajudes a joves agricultors distribuïdes segons domicili del declarant

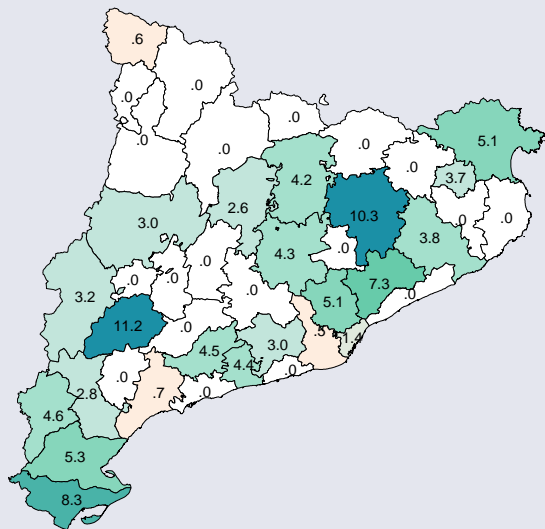
Ajudes associades per als ramaders de boví de llet amb drets especials al 2014 distribuïdes segons domicili del declarant

Ajudes associades per als ramaders de boví d'engreix amb drets especials al 2014 distribuïdes segons ubicació de les explotacions

Ajudes associades per als ramaders d'oví i cabrum amb drets especials al 2014 distribuïdes segons domicili del declarant

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

La comarca que concentra el volum més gran de recursos procedents d'aquesta línia d'ajut és la del Segrià, amb el 14,7% del valor de les ajudes. També resulta destacable el volum d'ajudes que han acumulat les comarques de l'Urgell i de la Noguera, totes elles per sobre del percentatge de recursos totals que han obtingut.

Al conjunt d'ajudes concedides en el marc del nou programa de la PAC, s'hi ha d'afegir les subvencions que han continuat cobrant els ramaders que percebien drets especials just abans de l'entrada en vigor de les noves línies d'ajuda.

En aquest cas, parlem dels ajuts associats a la producció de boví d'engreix, boví de llet i oví i cabrum destinats als beneficiaris que gaudien de drets especials l'any 2014. En conjunt, el volum global de totes aquestes ajudes associades no abasta el milió d'euros, i suposa el 0,38% del conjunt total de recursos distribuïts. Tot i això, els ajuts als productors amb drets especials suposen el 4% de les ajudes ramaderes, la majoria destinades a la subvenció de l'activitat ramadera d'oví i cabrum.

Tot i que les ajudes associades a beneficiaris amb drets especials per al sector boví són menys importants, representen el 0,5% i el 0,6% de les ajudes associades concedides al sector lleter i al de l'engreix respectivament. En total, el sector boví, en els seus dos vessants productius, aplega el 28% de les ajudes associades als beneficiaris amb drets especials. La resta, el 72%, va destinada a la subvenció de l'activitat ramadera ovina i cabruna, que rep en total uns 720.223 euros per aquest concepte.

La importància d'aquestes ajudes perllongades en el cas dels sectors productors d'oví i cabrum és molt més significada que en el cas del sector boví. Les ajudes associades a beneficiaris amb drets especials representen en aquest darrer cas el 16,5% del total d'ajudes concedides al sector, i el 19,5% de les ajudes associades convencionals destinades a ambdues activitats.

Territorialment, les ajudes associades al sector boví de llet a beneficiaris amb drets especials es concentren a només dues comarques: el Segrià, amb el 20%, i la Selva, amb gairebé el 80% dels recursos d'aquesta línia d'ajut. La distribució d'aquesta mateixa tipologia d'ajudes en el sector boví d'engreix es mostra més dispersa. Tot i això, entre les comarques del Segrià, l'Urgell i el Pla d'Urgell apleguen més de la meitat dels recursos. Altres comarques amb una dotació important per aquest concepte són les del Pla de l'Estany, el Vallès Oriental i Occidental i també el Moianès, de recent formació.

Les ajudes als beneficiaris amb drets especials dels sectors ramaders d'oví i cabrum, a part de ser més altes, també es troben més repartides. En general, aquesta tipologia d'ajudes s'ha distribuït a totes les províncies catalanes, essent les comarques on s'han concedit més recursos les de les Garrigues (11,2%) i la comarca d'Osona (10,3%) (vegeu mapes anteriors).

2.2.4. LA CONVERGÈNCIA PER A L'ANY 2019

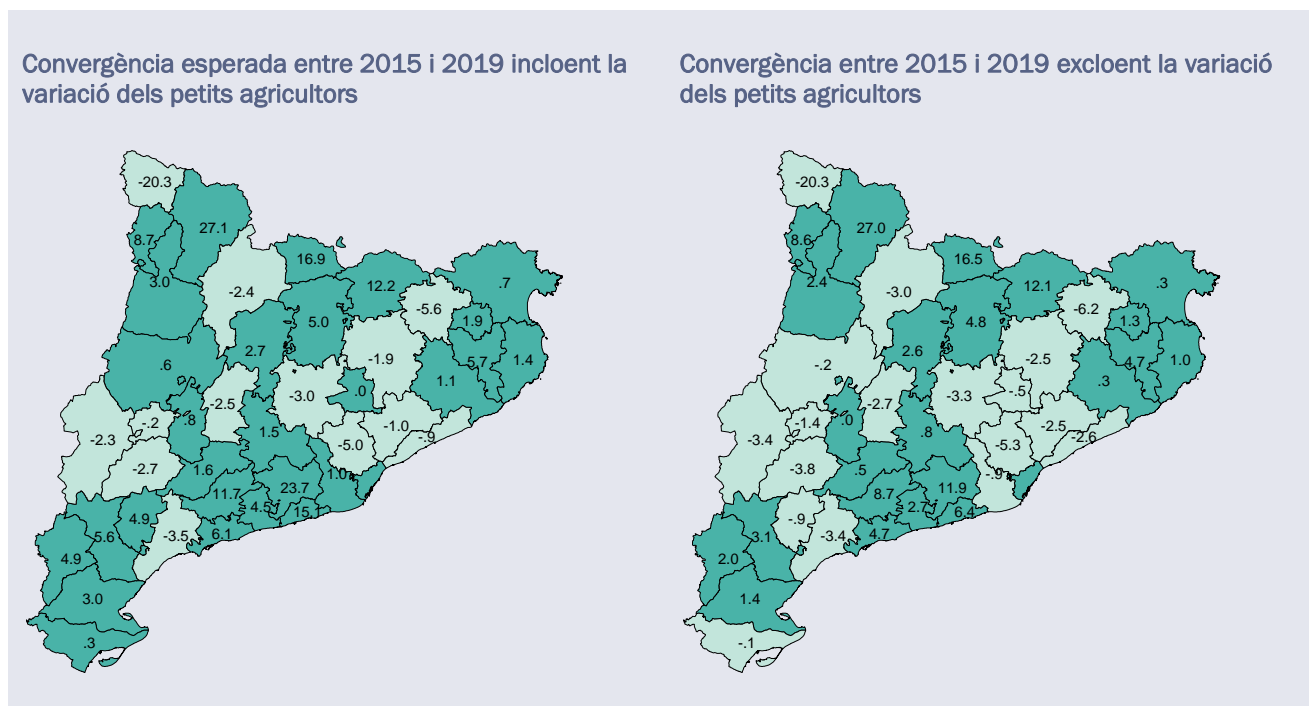
La reforma de la PAC per al període 2015-2019 incloïa un mecanisme d'anivellament que permetria fer convergir els pagaments per hectàrea en el decurs del conjunt del període.¹¹ Aquelles parcel·les subvencionades per sota del 90% del valor mig de la regió de convergència sobre la qual participaven rebrien un transvasament de recursos procedents d'aquelles altres que superaven el 100% d'aquesta mateixa mitjana. A més, a aquelles que se situaven per sota del 60% se'ls assegurava un valor final mínim del 60% del valor mitjà.¹²

¹¹ Vegeu CTESC(2016).

¹² Aquest procés de convergència s'aplicava a totes les parcel·les tret d'aquelles que estaven sotmeses al règim de petits agricultors sempre i quan el beneficiari no volgués sortir d'aquest règim.

Els pagaments rebuts pels beneficiaris que convergeixen¹³ finalment han estat, en termes generals, superiors a la mitjana de cada regió de convergència. Per aquest motiu, entre l'any 2015 i l'any 2019 el valor de les ajudes de pagament bàsic i *greening* que rebran en conjunt les explotacions catalanes s'anirà reduint lleugerament. En conjunt, aquesta reducció serà del 0,4% en aquests cinc anys i afectarà només unes quantes comarques, atès que en moltes altres, com mostren els mapes següents, la convergència global serà a l'alça.

MAPA 16. Convergència entre l'any 2015 i el 2019 en percentatge del pagament bàsic de cada comarca

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

De fet, la convergència a la baixa del conjunt d'ajudes de pagament bàsic que rebran els beneficiaris catalans es produirà perquè la majoria dels beneficiaris que haurien convergint a l'alça simplement no ho faran. Es tracta en aquest cas de perceptors que es troben per sota del llindar mínim que estableix la normativa per declarar-se petit agricultor.¹⁴ Tot i que en darrera instància aquests perceptors tenien la darrera paraula sobre el règim que volen que els regulés, la liquidació de les ajudes del 2015 sembla que confirma que la majoria s'ha inclinat pel règim de petits agricultors (RPA). Aquest factor ha exclòs de la convergència una part dels beneficiaris catalans, que si haguessin convergint haurien generat un increment dels recursos percebuts del 0,5% del volum total de recursos assignats a Catalunya des de l'any 2015 al 2019.

Els mapes anteriors mostren l'impacte agregat per comarques de la convergència de les ajudes en el conjunt del període segons si es computa o no la convergència dels petits agricultors. El primer mapa recull la convergència estimada sense excloure els petits agricultors. El segon mostra la convergència que finalment s'aplicarà des del 2015 al 2019 un cop excloses aquestes rendes supeditades a l'RPA.

En general, a les províncies de Girona i de Tarragona és on hi ha més comarques amb una convergència global a l'alça. Tot i això, les comarques on la convergència a l'alça és més accentuada són les comarques de muntanya, tret del cas de la Vall d'Aran, segurament per l'efecte de la convergència de

¹³ No tots els beneficiaris han acabat convergint. Els petits agricultors, aquells que obtenen finalment ajudes totals per valor inferior als 1250 euros anuals han aplicat aquesta convergència amb caràcter potestatiu.

¹⁴ Articles de 86 al 88 del Reial Decret 1075/2014 de 28 de desembre. En l'article 87 estableix certes exempcions vinculades a la no convergència, entre les quals destaquen la d'aplicar les pràctiques beneficioses per al medi ambient establertes al capítol II del títol III.

les parcel·les de pastura. Destaquen en aquest sentit les comarques del Pallars Sobirà, la Cerdanya i el Ripollès, amb el percentatge més alt de convergència a l'alça.

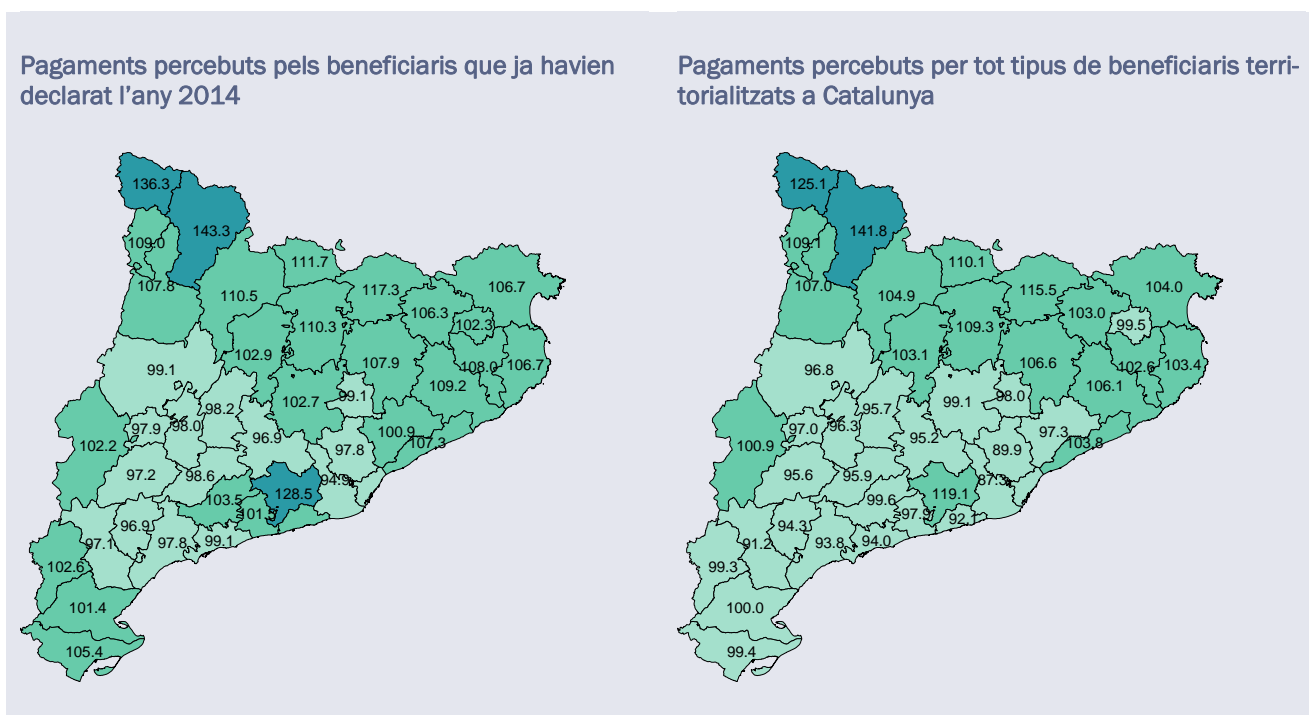
2.2.5. ELS EFECTES DELS CANVIS LEGISLATIUS SOBRE LES COMARQUES. PERCEPCIONS DE L'ANY 2015 RESPECTE DE LES DE L'ANY 2014

El canvi en l'estructura de les ajudes que va comportar la reforma de l'any 2015 ha suposat desvincular bona part de les subvencions de la producció. Mentre que la majoria dels recursos es canalitzen per la via de mecanismes que els vinculen simplement al manteniment del sòl agrari en condicions, independentment de la tipologia de producció, només una petita part d'aquestes s'ha mantingut connectada. Del total d'ajudes directes cobrades pels beneficiaris catalans l'any 2015, l'11,2% van ser ajudes encara associades a la producció, mentre que la resta eren ajudes com el pagament bàsic o el *greening*, desvinculades de l'orientació productiva.

La reforma havia de comportar, a més, una certa disminució dels ingressos, i els mecanismes de distribució dels ajuts es van acompanyar del paquet d'ajudes associades per mantenir un cert equilibri territorial en la distribució dels ajuts.

Com es va anticipar amb l'anàlisi que es va fer ara fa més d'un any, l'estimació que va publicar el CTECSC ja evidenciava que les ajudes associades, majoritàriament ramaderes, haurien més que compensat les comarques septentrionals de Catalunya en detriment de les més meridionals. Tot i això, aquest efecte, que efectivament s'ha produït, s'ha vist matisat per una evolució molt més favorable de les ajudes del que s'havia previst.

MAPA 17. Pagaments directes totals de l'any 2015 respecte dels de l'any 2014 per comarques

Unitats: percentatges.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

Els dos mapes anteriors recullen precisament la relació entre els recursos que van percebre els beneficiaris l'any 2014 i l'any 2015. El primer dels mapes recull només l'evolució dels recursos percebuts pels beneficiaris que van efectuar la seva declaració (DUN) per tots dos anys, tant l'any 2014 com el

2015. En el segon dels mapes apareixen tots els recursos obtinguts i territorialitzables, independentment que es puguin relacionar amb les percepcions obtingudes un any més tard o no. El segon dels mapes és el que ofereix el reflex més aproximat al que ha succeït en termes d'ajudes a l'activitat desenvolupada al territori, atès que mostra una comparativa entre totes les ajudes percebudes pels beneficiaris catalans en els dos anys. El segon només mostra la percepció d'aquells que s'han mantingut dins del sistema en els dos anys.

Tant en un cas com en l'altre, el volum de percepcions entre els dos exercicis no s'ha deteriorat, a diferència del que es preveia amb l'estimació efectuada *ex-ante*. El conjunt d'ajudes distribuïdes l'any 2015 ha estat el 0,1% més elevada que les distribuïdes un any abans. Tot i que en els darrers anys ja s'havia produït una progressiva correcció a la baixa de les partides distribuïdes, la concurrència de la nova legislació no ha tingut efectes negatius per al conjunt de Catalunya, i això s'ha produït en un context en què era previsible que les ajudes tendissin a minvar.

En general, tal com s'havia previst, les comarques més septentrionals han millorat en termes generals les ajudes percebudes, principalment pels efectes de les ajudes associades ramaderes. Per sota d'aquestes comarques amb un comportament millor, només es destaquen els casos del Segrià i el Baix Ebre, amb un manteniment de les ajudes, i sobretot l'Alt Penedès, amb una millora dels recursos obtinguts. En canvi, la resta de comarques més meridionals han recollit un lleuger deteriorament, que s'ha mostrat més intens a les demarcacions del Baix Llobregat, el Vallès Occidental, la Ribera d'Ebre, el Garraf, el Baix Camp, el Tarragonès i el Priorat, totes elles amb una disminució superior a 5 punts percentuals.

Amb tot, la percepció per als beneficiaris que s'han mantingut en el sistema ha estat diferent. En general, el global dels beneficiaris de l'any 2015 que ja havien presentat declaració l'any 2014 han obtingut un volum d'ajudes superior a les del 2014. Concretament, les ajudes per als beneficiaris que el sistema ha mantingut han millorat de mitjana el 3,1% i en general aquesta millora, tal com mostra el primer mapa de la pàgina anterior, s'ha produït també en moltes de les comarques més meridionals, que en termes globals han vist disminuir els recursos.

3. NOVETATS NORMATIVES PAC

Antecedents

Tal com es va explicar a l'edició anterior d'aquest informe, el Reial decret 1075/2014, de 19 de desembre, sobre l'aplicació a partir de 2015 dels pagaments directes a l'agricultura i a la ramaderia i altres règims d'ajuda, així com sobre la gestió i el control dels pagaments directes i dels pagaments al desenvolupament rural, regula la normativa bàsica aplicable a Espanya, per tal d'aplicar els règims d'ajuda establerts al Reglament (UE) núm. 1307/2013, del Parlament Europeu i del Consell, pel qual s'estableixen normes aplicables als pagaments directes als agricultors en virtut dels règims d'ajuda inclosos en el marc de la PAC i pel qual es deroguen els Reglaments (CE) núm. 637/2008 i (CE) núm. 73/2009 del Consell.

En aquest Reial decret es defineixen els conceptes d'agricultor actiu i activitat agrària i s'estableixen les característiques de la sol·licitud de l'ajuda anual per al règim de pagament bàsic, el pagament de les pràctiques beneficioses per al clima i el medi ambient, el pagament per a joves agricultors, el pagament a través del règim simplificat per als petits agricultors, així com els pagaments associats, tant per a l'agricultura com per a la ramaderia, juntament amb l'ajuda nacional als fruits de closca. Així mateix, es defineixen les característiques del sistema integrat de gestió i control, en aplicació del Reglament (UE) núm. 1306/2013, sobre el finançament, la gestió i el seguiment de la PAC.

Com a complement necessari del model aplicat a Espanya del nou règim de pagament bàsic definit en l'àmbit comunitari, es publica, d'una banda, el Reial decret 1076/2014, sobre assignació de drets de règim de pagament bàsic de la PAC, en el qual s'estableixen les condicions sobre l'assignació i la gestió d'aquests drets per al període d'aplicació 2015-2020 i, d'altra banda, el Reial decret 1077/2014, pel qual es regula el sistema d'informació geogràfica de parcel·les agrícoles. Finalment, el marc regulador de la PAC en l'àmbit estatal es completa amb el Reial decret 1078/2014, pel qual s'estableixen les normes de la condicionalitat que han de complir els beneficiaris que rebin pagaments directes, determinades primes anuals de desenvolupament rural o pagaments en virtut de determinats programes de suport al sector vitivinícola.

El Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural va considerar que aquests reials decrets contenien contradiccions manifestes respecte de la normativa comunitària i, conseqüentment, va trametre el febrer de 2015 un requeriment previ a la interposició de recurs per la via del contenciós administratiu al Ministeri d'Agricultura en relació amb el Reial decret 1075/2014 sobre els pagaments directes i el Reial decret 1076/2014 sobre assignació de drets de règim de pagament bàsic de la PAC.

El primer concepte objecte de conflicte era la definició que feien els reials decrets sobre el concepte d'agricultor actiu ja que, segons el Departament, propiciava, en contra del que diu el Reglament comunitari, que acabessin accedint a les ajudes persones jurídiques o físiques l'activitat principal de les quals en cap cas era l'agricultura o la ramaderia. D'altra banda, el Departament considerava que de les diverses normatives publicades es desprenia que quedarien exclosos del pagament per a joves agricultors, d'una banda, aquells que s'iniciaven en l'activitat exclusivament en sectors com el de fruites, hortalisses, patates, plantes ornamentals, vinya, ramaderia equina o a partir d'una combinació d'ells, atès que es tractava de sectors que no estaven inclosos en el règim de pagament únic. D'altra banda, no podrien rebre el pagament complementari els joves agricultors de sectors no incorporats al règim de pagament únic que disposessin de drets de pagament bàsic per cessions (arrendament, venda o successió inter vius o *mortis causa* de drets). El Departament considerava també que el fet que s'exigissin als joves agricultors requisits diferents en funció que es tractés d'ajuts al desenvolupament rural, de pagaments directes o de la reserva nacional els dificultava l'accés als ajuts. Finalment, pel que fa als ajuts acoblats, el Departament considerava que s'haurien d'haver inclòs sectors significatius per a Catalunya, com l'alfals de regadiu i l'olivera de baix rendiment. Altrament, considerava també que el fet que el sistema d'ajuts acoblats que preveia el Reial decret 1075/2014 no s'adequés al model de regi-

onalització podia provocar que en alguns sectors es produís una sobrecompensació, contrària a la normativa comunitària.

Davant de la desestimació d'aquest requeriment previ, la Generalitat de Catalunya va interposar un recurs contenciós administratiu al Tribunal Suprem (741/2015), el qual va dictar la Sentència número 2191/2016. Aquesta Sentència estima parcialment el recurs i, si bé es posiciona sobre diverses qüestions; la més rellevant és l'anul·lació de l'apartat 3 de l'article 8 del Reial decret 1075/2014, que regula els requisits per a la determinació de la figura de l'agricultor actiu.

A banda de la necessitat de modificació de la normativa, per tal de donar compliment a la Sentència abans esmentada, també s'introdueixen diverses modificacions que obeeixen a raons tècniques, que tenen per objecte possibilitar una aplicació millor, així com l'eficàcia de la gestió de les ajudes de la PAC. Aquestes modificacions s'ajusten als criteris i les interpretacions donats per la Comissió Europea i l'auditoria financera realitzada a Espanya l'any 2016.

Reial decret 745/2016

Tenint en compte aquests antecedents, en data 30 de desembre de 2016, s'aprovà el Reial decret 745/2016, pel qual es modifiquen els reials decrets 1075, 1076, 1077 i 1078/2014,¹⁵ dictats per a l'aplicació a Espanya de la PAC.

Aquest Reial decret realitza diverses modificacions, les quals es poden classificar en set apartats:

1. Agricultor actiu

Tal com s'ha dit anteriorment, tenint en compte els fonaments jurídics i la part dispositiva de la Sentència del Tribunal Suprem número 2191/2016, s'anul·la l'apartat 3 de l'article 8 del Reial decret 1075/2014, de determinació de la figura de l'agricultor actiu. Aquest apartat establia que si el sol·licitant de les ajudes no comptava amb uns ingressos agraris diferents dels pagaments directes del 20% o més dels seus ingressos agraris totals, podia ser considerat agricultor actiu, si bé seria considerat com una situació de risc a efectes del control.

El Tribunal Suprem va argumentar que aquesta regla contravé l'ordenament jurídic comunitari ja que no té en compte el conjunt d'activitats econòmiques en el còmput dels ingressos agraris totals. Amb l'anul·lació de l'article 8.3 es manté la regla del 20%, si bé, en el cas que no es compleixi, el sol·licitant haurà de demostrar que exerceix una activitat agrària i assumeix el risc d'aquesta activitat, subjecte a control administratiu. Per tant, en virtut d'aquesta modificació, es pot dir que desapareixen els requisits de l'agricultor actiu i es traslladen a l'activitat agrària.

D'altra banda, el nou Reial decret possibilita que les persones físiques puguin rebre pagaments directes de la PAC, tot i que duguin a terme determinades activitats excloses de la percepció de les ajudes, si estan donats d'alta al sistema especial per a treballadors agraris de la Seguretat Social. Així doncs, es dona cobertura tant a les persones jurídiques i grups de persones jurídiques, que ja estaven recollides, com a les persones físiques.

D'acord amb el criteri manifestat per la Comissió Europea, s'estableix que a efectes de les activitats excloses de la percepció de pagaments directes, no només es tindrà en compte la persona sol·licitant, sinó les entitats associades que hi estan vinculades. El Reial decret defineix aquesta figura com a entitats directament o indirectament relacionades amb les persones físiques o jurídiques o grups de persones físiques o jurídiques per una relació de control exclusiu en forma de propietat íntegra o participació majoritària.

¹⁵ Reial decret 745/2016, de 30 de desembre, pel qual es modifiquen els reials decrets 1075, 1076, 1077 i 1078/2014, tots ells de 19 de desembre, dictats per a l'aplicació a Espanya de la Política Agrària Comuna. BOE núm. 316 de 31.12.16.

També seguint les indicacions de la Comissió, s'elimina el requisit d'inscripció al registres d'explotacions agràries i ramaderes per ser considerat agricultor actiu, per bé que es manté aquest requisit com a necessari per presentar una sol·licitud d'ajuda o una sol·licitud de pagament bàsic de la reserva nacional.

2. Requisits per percebre el pagament bàsic

S'elimina el límit mínim de 0,2 hectàrees per sol·licitud.

3. Cessions de drets de pagament bàsic

Pel que fa a les transferències de drets sense terra a les quals fins ara se'ls aplicava retencions, s'afegeixen dues excepcions, per tal que els agricultors que no puguin trobar noves terres per activar els seus drets puguin cedir-los sense cost:

- Quan els drets sense terra procedeixen d'expropiacions de terres agrícoles per part de l'Administració.
- Quan els drets sense terra procedeixen de processos de concentració parcel·l·ària.

4. Superfícies d'interès ecològic

Pel que fa als requisits que han de complir les superfícies d'interès ecològic, dins del pagament per a pràctiques agrícoles beneficioses per al clima i el medi ambient (*greening*), s'estableix que les superfícies de guaret o de lleguminoses/proteaginoses fixadores de nitrogen no han d'haver estat precedides l'any anterior d'un cultiu fixador de nitrogen. D'altra banda, s'inclouen dins de la llista de cultius fixadors de nitrogen la soja i el cacahuet.

5. Joves agricultors

Fins a l'aprovació d'aquest Reial decret, quan un jove agricultor participava en una societat agrícola, el pagament complementari per jove agricultor es reduïa al percentatge de la seva participació en la societat. El Reial decret que s'analitza elimina aquesta restricció i, conseqüentment, permet que es cobri la totalitat de l'ajuda.

6. Petits agricultors

En virtut de la modificació, els petits agricultors podran rebre drets mitjançant cessions o herències, tot i que no podran activar-los ni acumular-los amb els imports dels drets que ja tenien en el cas de les herències, amb la salvetat que presentin una renúncia al règim simplificat.

Finalment, s'agilitza el reconeixement de les causes de força major causades per una catàstrofe natural.

7. Ajudes associades

Dins de les ajudes associades als cultius d'arròs, proteics i remolatxa sucrera, per als quals s'exigeix emprar llavor de varietats recollides al Catàleg comú de varietats de la UE (al Registre de Varietats Comercials) o bé que tinguin una autorització de comercialització, s'estableix que les varietats que poden declarar-se a la sol·licitud de l'ajuda estiguin inscrites o autoritzades en data de 30 de març.

Pel que fa a l'ajuda associada al tomàquet per a la indústria, es redueix el nombre mínim de llavors que es conrearan per hectàrea i es clarifica la redacció relacionada amb els contractes quan la part venedora és una organització de productors.

Quant a les ajudes associades a la ramaderia, es possibilita la realització d'ajustaments pressupostaris entre línies d'ajuda, prenent com a base la normativa comunitària.

D'altra banda, s'ajusten els paràmetres lligats a l'ajuda associada al boví pel que fa a les vaques dides i al vacum de llet. En ambdós casos es fixa una data (30 d'abril) per complir el requisit d'haver parit en els 20 mesos anteriors, en el cas de les vaques dides, i de tenir una edat igual o superior als 24 mesos, en el cas del vacum de llet.

Pel que fa a l'ajuda associada a l'oví i al cabrum, es modifica el llindar mínim de moviments de sortida de l'explotació dels xais o cabrits elegibles i el llindar alternatiu de la producció mínima de llet, així com el període de temps en què s'han de produir aquests moviments. Segons el Ministeri d'Agricultura i Pesca, Alimentació i Medi Ambient, els canvis en els llindars es justifiquen per acostar-se a la realitat productiva del sector i evitar la creació de condicions artificials per cobrar les ajudes. Les modificacions en el període responen a la cerca d'una major eficàcia en la gestió que faci possible avançar el pagament de l'ajuda.

Fins a l'any 2016 era necessària la venda de 0,4 xais/cabrits per ovella/cabra i any i les dates eren des de l'1 de gener fins a 31 de desembre de cada any. En virtut del nou Reial decret calen 0,6 xais/cabrits per ovella/cabra i any i, pel que fa a les dates, es tindran en compte les sortides des de l'1 de juny de 2016 fins al 31 de maig de 2017. Pel que fa a la llet, el Reial decret ha incrementat la producció mínima a 80 litres/ovella/any (abans eren 60) i 200 litres/cabra/any (abans eren 100), dins de les mateixes dates.

Finalment, es prorroga un any l'ajuda nacional als fruits de closca, és a dir, fins al 2017, per un import de 4 milions d'euros.

FIGURA 1. Modificacions principals introduïdes pel Reial decret 745/2016, pel qual es modifiquen els reials decrets 1075, 1076, 1077, 1078/2014, dictats per a l'aplicació a Espanya de la Política Agrària Comuna

Agricultor actiu	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminació de la regla del 80/20 com a requisit. En cas de no complir: demostrar que exerceix activitat i assumir risc • Persones físiques com a beneficiàries dels pagaments directes. • Entitats associades als sol·licitants de pagaments directes. • Eliminació dels requisits d'inscripció als registres d'explotacions agràries i ramaderes.
Pagament bàsic	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminació límit mínim de 0,2 hectàrees. • Introducció d'excepcions a les retencions aplicables sobre transferències de drets sense terres
Superfícies d'interès ecològic	<ul style="list-style-type: none"> • Superfícies de guaret o proteaginoses / lleguminoses: no han d'estar precedides de cultiu fixador de nitrogen. • Nous cultius fixadors de nitrogen: soja i cacahuet.
Joves agricultors	<ul style="list-style-type: none"> • Cobrament de la totalitat de l'ajuda en cas de participació en societat agrícola.
Petits agricultors	<ul style="list-style-type: none"> • Possibilitat de rebre drets mitjançant cessions o herències • Reconeixement més àgil de les causes de força major en cas de catàstrofe natural
Ajudes associades	<ul style="list-style-type: none"> • Ajudes a cultius d'arròs, proteics i remolatxa sucrera: varietats de llavors inscrites o autoritzades a 30 de març. • Tomàquet per a indústria: reducció nombre mínim de llavors . • Ramaderia: possibilitat d'ajustaments pressupostaris entre línies d'ajuda. • Ramat vacum: 30 d'abril per complir requisits. • Ramat oví i cabrum: modificació llindar mínim de moviments de sortida de l'explotació de xais o cabrits elegibles i període de temps; modificació del llindar mínim de producció de llet . • Pròrroga d'un any de l'ajuda nacional als fruits de closca.

Font: elaboració pròpia.

Altres novetats normatives

Si bé la norma descrita anteriorment és la que ha comportat més modificacions, cal destacar també l'aprovació d'altres reials decrets.

En primer lloc, el Reial decret 152/2016,¹⁶ que modifica el Reial decret 1075/2014, pel que fa als pressupostos destinats a l'ajuda associada per a les explotacions de vacum de llet, per tal de restablir els objectius pels quals es va dissenyar aquesta ajuda i mantenir el diferencial de suport a favor de les zones de muntanya i regió insular conforme a allò originalment pretès.

En segon lloc, el Reial decret 70/2017,¹⁷ pel qual s'estableix la concessió d'una ajuda excepcional d'adaptació al sector productor vacum de llet, tenint en compte la seva vulnerabilitat enfront de les pertorbacions i desequilibris del mercat. Aquesta ajuda s'ha articulada en dues mesures, una d'elles dirigida a compensar la contenció de la producció i l'altra al suport de projectes de cooperació del sector.

¹⁶ Reial decret 152/2016, de 15 d'abril, pel qual es modifica el Reial decret 1075/2014, de 19 de desembre, sobre l'aplicació a partir de 2015 dels pagaments directes a l'agricultura i a la ramaderia i altres règims d'ajuda, així com sobre la gestió i el control dels pagaments directes, i dels pagaments al desenvolupament rural. BOE núm. 92, de 16.04.16

¹⁷ Reial decret 70/2017, de 10 de febrer, pel qual s'estableix la concessió d'una ajuda excepcional d'adaptació al sector productor vacum de llet, i es modifica el Reial decret 1075/2014, de 19 de desembre, sobre l'aplicació a partir de 2015 dels pagaments directes a l'agricultura i a la ramaderia i altres règims d'ajuda, així com sobre la gestió i el control dels pagaments directes i dels pagaments al desenvolupament rural. BOE núm. 36, d'11.02.17

4. ANNEX

4.1. ANNEX METODOLÒGIC SOBRE TRACTAMENT DE LES PERCEPCIONS DE L'ANY 2015

Les dades sobre pagaments

Les dades sobre pagaments han estat facilitades pel DARPA. El Departament també ha facilitat la resta d'arxius necessaris per a l'adjudicació territorial d'aquests pagaments. Les adjudicacions territorials dels pagaments s'han dut a terme a partir de les declaracions realitzades pels mateixos beneficiaris.

En el cas de la territorialització segons el domicili del perceptor, l'adjudicació ha estat automàtica. A partir del fitxer de declaracions dels beneficiaris, els pagaments han estat assignats al fitxer a partir del NIF de cada perceptor. La territorialització s'ha efectuat a partir de l'adreça principal assignada a cadascun dels NIF.

Per a les territorialitzacions a partir de les hectàrees cultivades o de la ubicació de les granges declarades el procediment ha estat diferent. La complexitat en aquest cas també ha estat superior, atès que ha calgut assumir algunes hipòtesis d'assignació que es descriuen a continuació.

Assignació territorial per hectàrees del pagament bàsic i del *greening*

L'adjudicació del pagament bàsic ha estat complexa. Atès que no es podien assignar els pagaments efectuats, s'han territorialitzat finalment els drets assignats a cadascun dels beneficiaris. La principal divergència rau en si finalment els beneficiaris han fet efectiu el cobrament del dret, i també en el fet que l'assignació del *greening* s'ha considerat automàtica, fet pel qual no s'ha tingut en compte el compliment dels compromisos mediambientals.¹⁸

La territorialització dels drets a cadascuna de les hectàrees ha estat possible pel fet que l'arxiu de drets assignats relaciona cadascun dels beneficiaris amb el total de drets perceptibles per a cadascuna de les regions. L'assignació dels drets al fitxer de declaracions de superfície s'ha efectuat, doncs, a partir de la combinació de regions i perceptors. Els imports dels drets s'han distribuït a proporció del nombre d'hectàrees totals declarades per al cobrament del pagament bàsic de cadascuna de les regions i per cada beneficiari. Lògicament no s'han pogut tenir en compte aquells casos en què alguna de les parcel·les declarades hagi pogut quedar exclosa del repartiment, tot i que cal considerar que aquest tipus d'afectacions hauran estat mínimes.

Assignació de les ajudes associades a la producció agrària

En el cas de les ajudes a la producció agrària l'assignació des del fitxer de pagaments també s'ha efectuat a partir de les hectàrees declarades de cada beneficiari de cadascun dels cultius subvencionats. El total percebut per cadascun dels beneficiaris ha estat distribuït entre tota la superfície declarada de cadascuna de les produccions.

Assignació de les ajudes associades ramaderes

Les ajudes associades ramaderes s'han assignat territorialment o bé pel NIF o bé per la ubicació de les granges propietat dels declarants. Això s'ha dut a terme a partir de l'arxiu d'explotacions ramaderes catalanes, i s'ha assignat cadascuna de les ajudes a proporció dels cens declarat. Les ajudes no assignades a partir d'aquest criteri inicial s'han distribuït en una segona ronda a proporció de les granges de-

¹⁸ L'impacte dels incompliments sembla que hauria estat molt reduït per a la campanya 2015.

clarades per cada beneficiari i per a cadascuna de les espècies en concret. Concretament, els criteris inicials d'assignació per a cadascuna de les ajudes han estat els següents:

Ajut associat per a les explotacions d'oví i ajut associat per als ramaders d'oví amb drets especials al 2014

En el cas de les explotacions d'oví s'ha distribuït en funció del cens de femelles de cada granja i per a cadascun dels beneficiaris. Les ajudes especials s'han distribuït pel mateix criteri, tot i que s'ha efectuat de manera conjunta amb els censos de femelles de cabrum.

Ajut associat per a les explotacions de cabrum i ajut associat per als ramaders de cabrum amb drets especials al 2014

El procediment ha estat el mateix que per al cas de les ajudes a l'oví, tot i que tenint en compte només el cens de cabres femelles. L'atribució dels drets especials s'ha efectuat de manera conjunta amb els d'oví.

Ajut associat per a les explotacions que mantenen vaques alletants

L'atribució de les ajudes a vaques nodrisses s'ha efectuat a partir del cens de femelles d'aquelles granges d'espècie bovina amb una classificació zootècnica de "Reproducció per a producció de carn". L'ajuda total s'ha distribuït entre les granges de cada beneficiari segons la distribució de vaques entre les granges d'aquesta naturalesa.

Ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Engreix a la mateixa explotació, ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Procedents d'altra explotació i ajut associat per als ramaders de boví d'engreix amb drets especials al 2014

L'atribució d'una i altra tipologia d'ajut s'ha efectuat de la mateixa manera. Les ajudes han estat distribuïdes en funció del cens d'animals d'engreix d'aquelles granges de bovins amb una especialització zootècnica d'engreix per a cadascun dels beneficiaris. Les ajudes no distribuïdes d'aquesta manera s'han atribuït a proporció directa de cadascuna de les granges declarades de boví per a cadascun dels beneficiaris.

Ajut associat per a les explotacions de boví de llet, primers 75 animals de l'expedient, ajut associat per a les explotacions de boví de llet a partir dels 75 animals de l'expedient, i ajut associat per als ramaders de boví de llet amb drets especials al 2014

En aquest cas, la distribució de les ajudes s'ha dut a terme a partir del cens de femelles de totes les explotacions de boví de cada beneficiari amb especialització zootècnica de "Reproducció per a producció de llet" i "Reproducció mixta". Del total de femelles censades de cada beneficiari que complien aquesta condició se n'han restat les primeres 75, per tal de trobar la proporció de vaques de cada granja que optaven a la primera o a la segona ajuda. Per a les ajudes associades a la producció de llet amb drets especials el procediment ha estat el mateix.

Les ajudes no distribuïdes d'aquesta manera s'han atribuït a proporció directa de cadascuna de les granges declarades de boví per a cadascun dels beneficiaris.

4.2. UNA ANÀLISI COMPARATIVA DE L'ESTIMACIÓ REALITZADA PEL CTESC FA DOS ANYS RESPECTE DE LES AJUDES COBRADES FINALMENT L'EXERCICI 2015

A principis de l'any 2016 el CTESC va publicar l'informe titulat *Impacte de la reforma de la política agrària comuna a Catalunya*. L'informe que es va desenvolupar va plantejar en el seu moment l'exercici de calcular quina seria la quantia de les ajudes directes perceptibles a Catalunya si la declaració de l'any 2015 finalment fos exactament la mateixa que la de 2013. Amb les dades d'explotacions ramaderes i els arxius de la declaració única del 2013, que no era la que finalment s'acabaria emprant per calcular els pagaments a partir de l'exercici 2015, es va aplicar la normativa aprovada uns mesos abans amb l'objectiu de saber quins efectes podria tenir la nova normativa sobre les percepcions dels beneficiaris catalans.

En el desenvolupament d'aquest exercici es va calcular quina seria la percepció total dels beneficiaris catalans per cada tipologia d'ajudes que s'acabarien atorgant a partir de l'any 2015. Això es va dur a terme a partir d'una simulació on es va aplicar, en la mesura del que va ser possible, la normativa aprovada que configurava el nou sistema d'ajudes que s'havien de percebre en el període 2015-2019.

A partir d'aquell informe el CTESC va estimar, d'una banda, els pagaments de les principals ajudes dissociades, que eren el pagament bàsic i el pagament per a pràctiques agrícoles beneficioses per al clima i el medi ambient, conegut també aquest darrer per *greening*. De l'altra, també es van estimar les principals ajudes associades. En aquest cas, algunes de les ajudes no es van calcular, com ara la del tomàquet per a la indústria o la compensatòria dels drets especials que s'havien pagat l'any 2014, pel fet que en resultava difícil la seva aproximació amb les dades disponibles.

En el conjunt global i en termes absoluts, l'estimació que es va realitzar es va escapar a la baixa respecte de la que finalment s'ha produït. Ja en l'elaboració de l'anterior informe, el CTESC era conscient del biaix que s'havia introduït emprant com a font de partida els pagaments efectuats en el decurs de l'any natural per la campanya 2013. La divergència entre els pagaments totals de la campanya i els que s'havien emprat minusvalorava les ajudes, atès que algunes ajudes ramaderes (imputables per al càlcul del pagament bàsic) s'havien fet efectives l'any 2014. Aquest biaix es va intentar solucionar *a posteriori*, a partir d'una correcció final a l'estimació inicial de les ajudes. Amb tot, l'estimació de les subvencions dissociades duta a terme, fins i tot amb la posterior correcció a l'alça, es va situar novament molt per sota de la que finalment ha estat la suma total d'ajudes per aquests dos conceptes (vegeu la taula següent).

Les estimacions de les ajudes associades també es van acabar esbiaixant a la baixa. En aquest cas, les estimacions es van dur a terme a partir de l'ajuda unitària mínima establerta legalment. Les limitacions normatives i pressupostàries en permetien en càlcul. En aquesta ocasió també estava clar que era una estimació de mínims, que tal com s'ha acabat confirmant finalment, experimentava un biaix a la baixa.

Tot i això, en l'informe elaborat, l'estimació de l'impacte es va dur a terme comparant els resultats amb els pagaments emprats per al seu càlcul, que havien estat els de 2013. Per la naturalesa de l'estimació, resultava clar que aquesta distribuïria millor l'impacte de la reforma (fruit de la comparació respecte dels pagaments inicials previs del 2013), així com la seva distribució interpersonal i territorial abans que el valor absolut de les ajudes estimades.

A continuació presentem les principals divergències que s'han acabat produint respecte de l'estimació duta a terme per aquest mateix organisme ara fa més d'un any. Atès que l'estimació inicial es va elaborar a partir de les declaracions del 2013 dels beneficiaris catalans així com de les estimacions realitzades pel Ministeri a partir de les declaracions per al conjunt d'Espanya d'aquell mateix any, els canvis que s'han produït finalment en les declaracions han incidit en la divergència final experimentada. En general, tot i que els biaixos eren previsibles, el resultat final ha estat, sortosament, molt més profitós per als beneficiaris catalans, que en general han mantingut o fins i tot millorat en alguns casos lleugerament el volum d'ajudes.

4.2.1. UNA COMPARATIVA GLOBAL ENTRE LES AJUDES ESTIMADES FA DOS ANYS I LES QUE FINALMENT S'HAN PERCEBUT PER A L'EXERCICI 2015

El primer exercici anual d'aplicació de la nova PAC a Catalunya es va saldar amb la distribució de 264.223.490 euros en ajudes directes. D'aquestes ajudes, només l'11,2% van ser ajudes associades a la producció, cosa que va deixar el volum d'ajudes dissociades en el 88,8% del valor global de les subvencions atorgades.

El volum total d'aquestes ajudes dissociades pagades a Catalunya ha pujat a 234,5 milions d'euros. D'aquesta suma, 1,4 milions han anat destinats a subvencionar els joves agricultors, una partida que no es va estimar en l'informe publicat l'any passat pel CTESC. Tot i això, el volum d'ajudes dissociades estimades per a l'exercici 2015 va ser de 227 milions,¹⁹ cinc milions menys del que finalment s'ha donat. Això ha suposat una desviació del 2,6% respecte de l'estimació del volum total d'ajudes dissociades que inicialment s'havia dut a terme.

TAULA 2. Comparativa entre els valors absoluts pagats l'any 2015 i els estimats fa dos anys

Tipus d'ajudes	Percepcions reals		Estimacions realitzades	
	Any 2015	Exercici FEGA	Any natural	
Pagament bàsic i <i>greening</i> associat	233.270.757	227.131.132	221.037.473	
Joves agricultors	1.370.772		-	
Ajut associat als fruits de closca i les garrofes	1.147.819	1.408.253	1.408.253	
Ajut associat al cultiu de l'arròs	2.304.973	2.088.307	2.088.307	
Ajut associat als cultius proteics proteginoses i lleguminoses	737.104			
Ajut associat als cultius proteics oleaginoses	451.680	1.266.293	1.266.293	
Ajut associat als llegums de qualitat	6.501	16.589	16.589	
Ajut associat al tomàquet per a indústria	4.660	-	-	
Ajut fruits de closca	332.355	-	-	
Ajut associat per a les explotacions que mantenen vaques alletants	6.738.557	5.231.657	5.231.657	
Ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Engreix a la mateixa explotació	535.463	737.137	737.137	
Ajut associat per a les explotacions de boví d'engreix. Procedents d'altra explotació	5.897.153	2.783.060	2.783.060	
Ajut associat per a les explotacions de boví de llet primers 75 animals de l'expedient	4.396.781	4.622.581	4.622.581	
Ajut associat per a les explotacions de boví de llet a partir dels 75 animals de l'expedient	2.394.285	1.882.202	1.882.202	
Ajut associat per a les explotacions d'oví	3.411.958	2.794.294	2.794.294	
Ajut associat per a les explotacions de cabrum	228.635	288.000	288.000	
Ajut associat per als ramaders de boví de llet amb drets especials al 2014	128.261		-	
Ajut associat per als ramaders de boví d'engreix amb drets especials al 2014	145.543		-	
Ajut associat per als ramaders d'oví i cabrum amb drets especials al 2014	720.233		-	
Total pagaments directes percebuts	264.223.490	250.249.505	244.155.846	

Unitats: euros.

Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació i CTESC (2016).

En el cas de les ajudes associades, l'estimació de mínims duta a terme les va situar al voltant dels 23,1 milions. Per últim, tot i que no es van estimar algunes de les ajudes finalment concedides, aquestes partides han estat de 29,5 milions.

¹⁹ L'estimació que cal comparar és la que inclou les ajudes globals en el conjunt de l'exercici FEGA, que inclouen la correcció a l'alça.

Sobre el paquet d'ajudes associades que finalment s'ha atorgat, n'hi trobem una, la de l'ajut als fruits de closca, que inicialment no s'havia de donar. Es tracta d'una antiga ajuda que s'ha prorrogat un any més per tal de complementar les ajudes i facilitar la transició cap al nou model PAC. Respecte de l'estimació inicial, tampoc s'havien tingut en compte les ajudes agràries a la producció de tomàquet per a la indústria (per manca d'informació), ni tampoc les ajudes associades ramaderes derivades dels drets especials als sectors del boví, oví i cabrum. En total, el conjunt d'ajudes no estimades ha sumat finalment uns 1,3 milions d'euros, els quals no s'haurien de computar en cap cas com un biaix en l'estimació.

Com era previsible, el volum total d'ajudes associades percebudes finalment ha estat superior a les estimades. Dels 23,1 milions que s'havien estimat inicialment per a les ajudes ramaderes i agràries, finalment se n'han obtingut 28,3. La major part d'aquesta desviació s'ha derivat de l'estimació de les ajudes ramaderes, ja que finalment el conjunt d'ajudes agràries han estat només el 2,6% més baixes del que s'havien estimat.²⁰ Tot i això, les desviacions en cadascuna de les ajudes se situen al voltant del 20% i van des del biaix del 86%, en el cas de les ajudes ramaderes al sector boví d'engreix, al 4% de les ajudes al sector boví de llet, on l'estimació ha resultat ser molt ajustada. En termes globals, l'estimació de les ajudes ramaderes es va situar el 18% per sota del total d'ajudes associades ramaderes finalment concedides. D'aquesta manera, els 18,3 milions que s'havien estimat a l'inici, finalment han estat 23,6 milions.

En les estimacions d'aquestes ajudes associades els factors de desviació han estat diversos. Primerament, el valor unitari de les ajudes en termes generals s'ha situat per sobre del que es va establir per al càlcul de l'estimació, atès que aquest ja s'havia calculat inicialment com una valoració de mínims. Aquest podria explicar més d'una tercera part de la desviació de les estimacions d'ajudes associades.²¹ Tot i que les condicions establertes en algunes ajudes associades com el boví de cria o de llet, o també el cabrum i l'oví, han variat,²² aquestes restriccions no s'havien pogut tenir en compte en l'estimació inicial, i per tant no poden explicar directament el biaix. D'altra banda, en altres casos el decalatge també ha vingut de la mà d'un canvi en les declaracions fruit d'un viratge en l'orientació productiva; aquest factor ha adquirit una importància relativament més alta en aquelles produccions més elàstiques des del punt de vista de l'oferta. Finalment, no cal oblidar que en alguns casos l'estimació hauria pogut incórrer en l'error, ja sigui per les bases de dades poc precises pels objectius plantejats o bé pel seu tractament inadequat.²³

Amb tot, les estimacions han distribuït territorialment el biaix de manera molt similar i tal com es s'afirmava en l'informe que es va elaborar, les estimacions han estat molt més afinades en termes relatius que en termes absoluts. D'una banda, les estimacions per comarques han perfilat de manera molt adequada la distribució que finalment s'ha dut a terme de les ajudes. Només en aquells casos en què les ajudes depenien d'unes decisions de producció que podien variar més s'ha produït un biaix relatiu perceptible de les ubicacions de les ajudes. Parlem en aquests casos de cultius agraris susceptibles de patir canvis en la seva distribució fruit de rotacions o altament elàstics en la seva oferta fruit de la seva facilitat per substituir altres orientacions productives.²⁴ Un altre factor que s'observa de les estimacions és que, tot i esbiaixar-se en termes absoluts, la comparativa respecte de les ajudes percebudes

²⁰ Aquesta divergència es produeix per la disminució en la majoria dels casos dels preus unitaris aplicables, atès que a la fi només han estat més alts en el cas de l'arròs (concretament el 12%). Resultat de la comparació entre els mínims establerts implícitament fruit de les limitacions pressupostàries i quantitatives i els pagaments finalment aplicats. Vegeu: MAPA (2016) *Política Agrícola Común 2015-2020. Ayudas asociadas a la producción*, Nota técnica n. 04.

²¹ Tot i que en el cas de les ajudes associades agràries només l'arròs s'ha desviat un 12% per sobre del valor unitari que s'havia proposat, en el cas de les ajudes ramaderes s'ha produït en gairebé totes les modalitats. De les 14 línies d'ajut estimades, només en dues d'elles (vedells engreixats a la mateixa explotació -peninsular- i primeres 75 vaques llet -insular i muntanya-) s'han mantingut els preus unitaris al voltant del valor emprat per a l'estimació. En la resta d'ajudes finalment aquests han estat superiors. En termes globals, amb els nous valors unitaris aplicats, i suposant el límit màxim de bestiar, l'efecte global de l'encariment hauria estat del 31%. Càlculs elaborats a partir dels valors unitaris publicats a MAPA (2016) *Política Agrícola Común 2015-2020. Ayudas asociadas a la producción*, Nota técnica n. 04.

²² Vegeu les principals modificacions normatives a l'epígraf 3 d'aquest mateix informe.

²³ Aquest podria ser el cas del boví d'engreix, tot i que no queda clar si la infraestimació es va produir per un tractament restrictiu de la base de dades o per un problema de la mateixa.

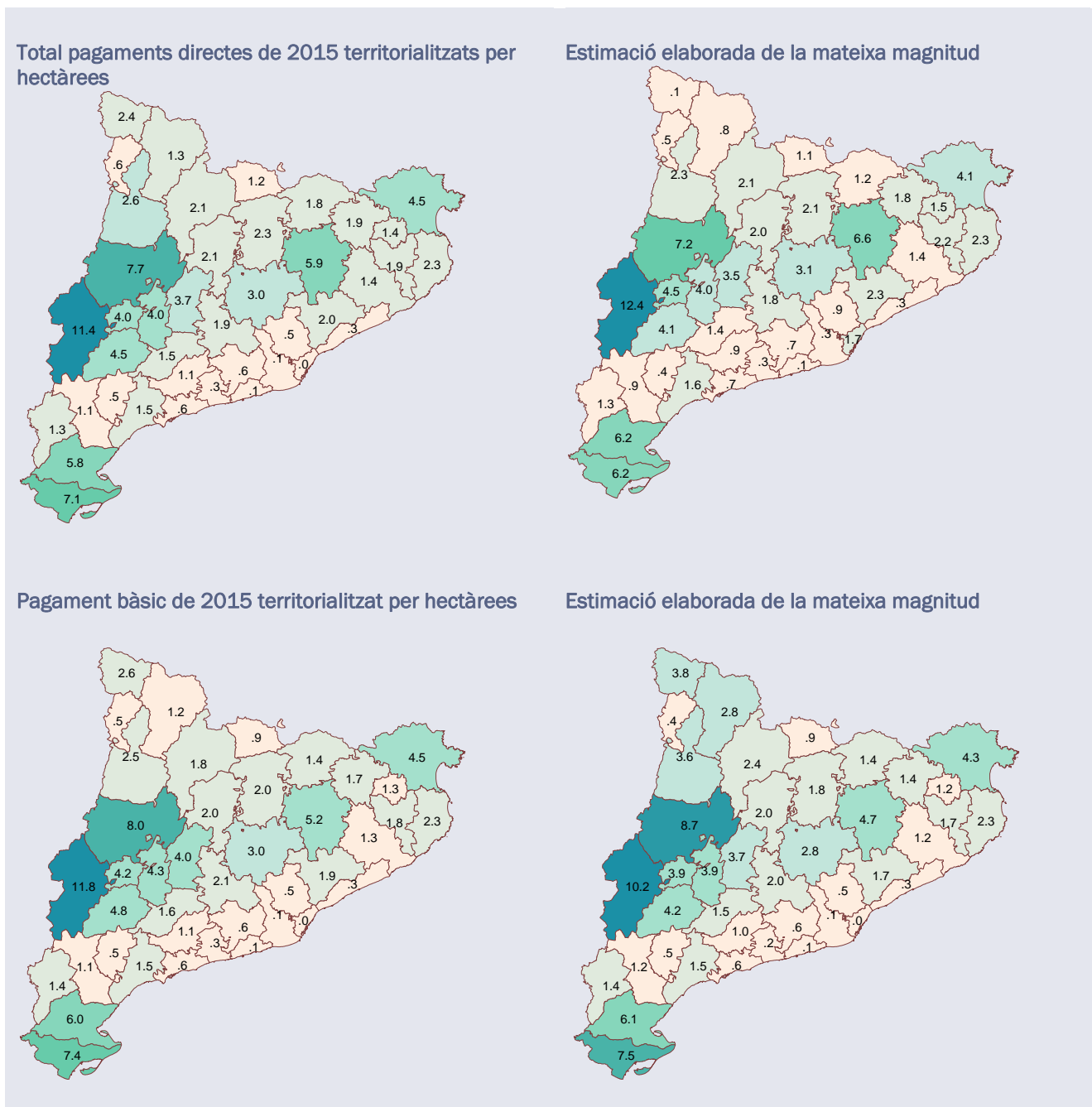
²⁴ Aquests serien els casos dels cultius de proteaginoses o oleaginoses, i també altres cultius més intensius com les llegums de qualitat.

des l'any 2013 també permet visualitzar aquelles comarques on més han millorat les subvencions, i aquelles altres on no.

4.2.2. LES PRINCIPALS TIPOLOGIES DE PAGAMENTS DIRECTES ESTIMATS

En termes generals, la distribució del conjunt total d'ajudes directes estimades ha estat força aproximada al resultat final del primer any d'aplicació de la PAC. No obstant això, l'estimació realitzada va ser a la baixa, i aquest biaix s'ha produït especialment en algunes comarques. De les principals perceptores, només en el cas de la Noguera i del Montsià aquest biaix ha estat prou important com per fer-les pujar en termes de percepció relativa.

MAPA 18. Comparativa entre la distribució de les ajudes directes totals i el pagament bàsic rebut per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

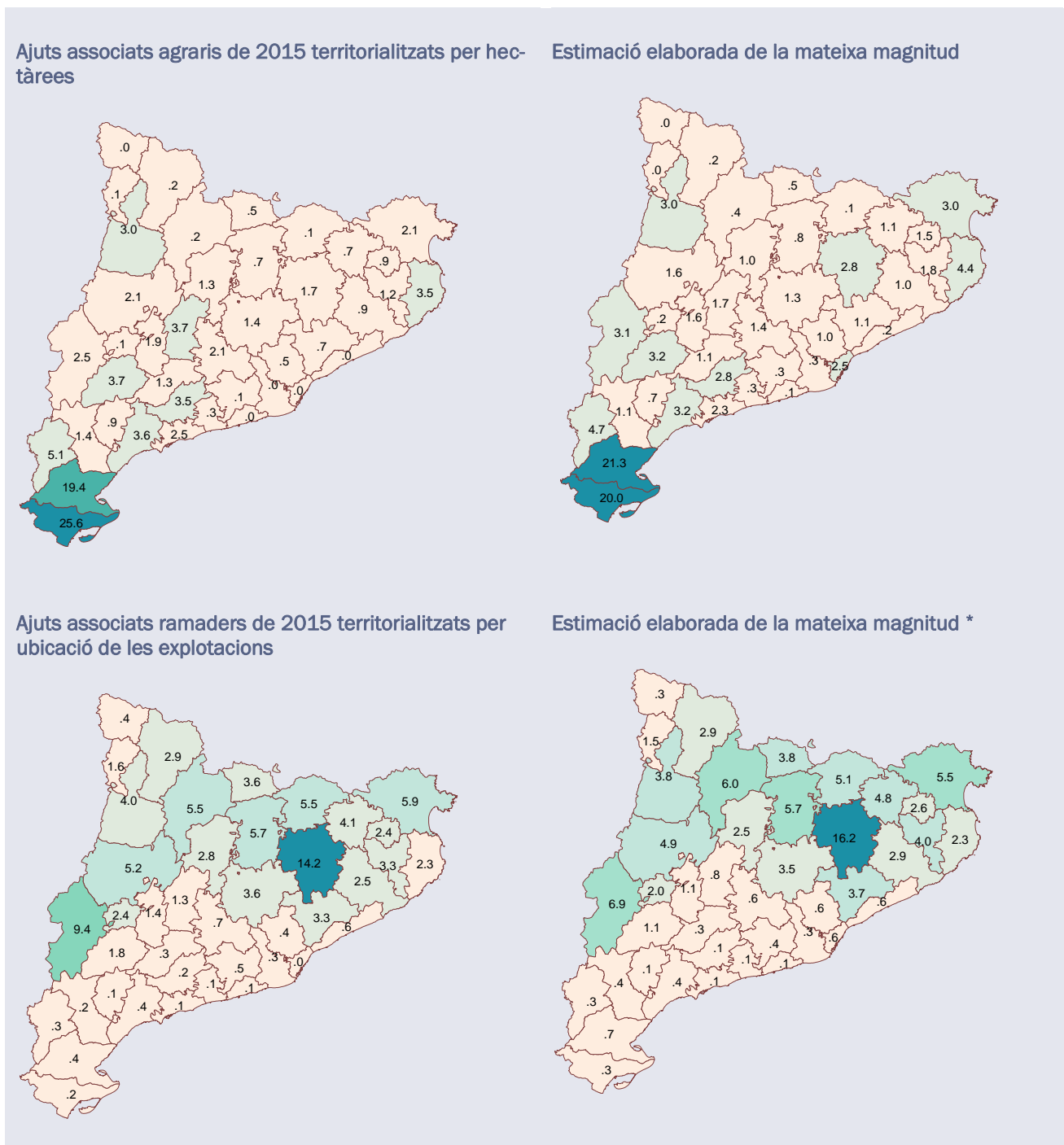

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

En general, la distribució de les ajudes dissociades s'aproxima més a la que finalment s'ha donat que no pas la de les associades. La percepció de pagament bàsic (i del *greening* associat) mostra variacions menys pronunciades entre l'estimació i la distribució real. Tot i això, en tots els casos les estimacions conserven la prelatió de cada comarca en la distribució de les ajudes.

MAPA 19. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

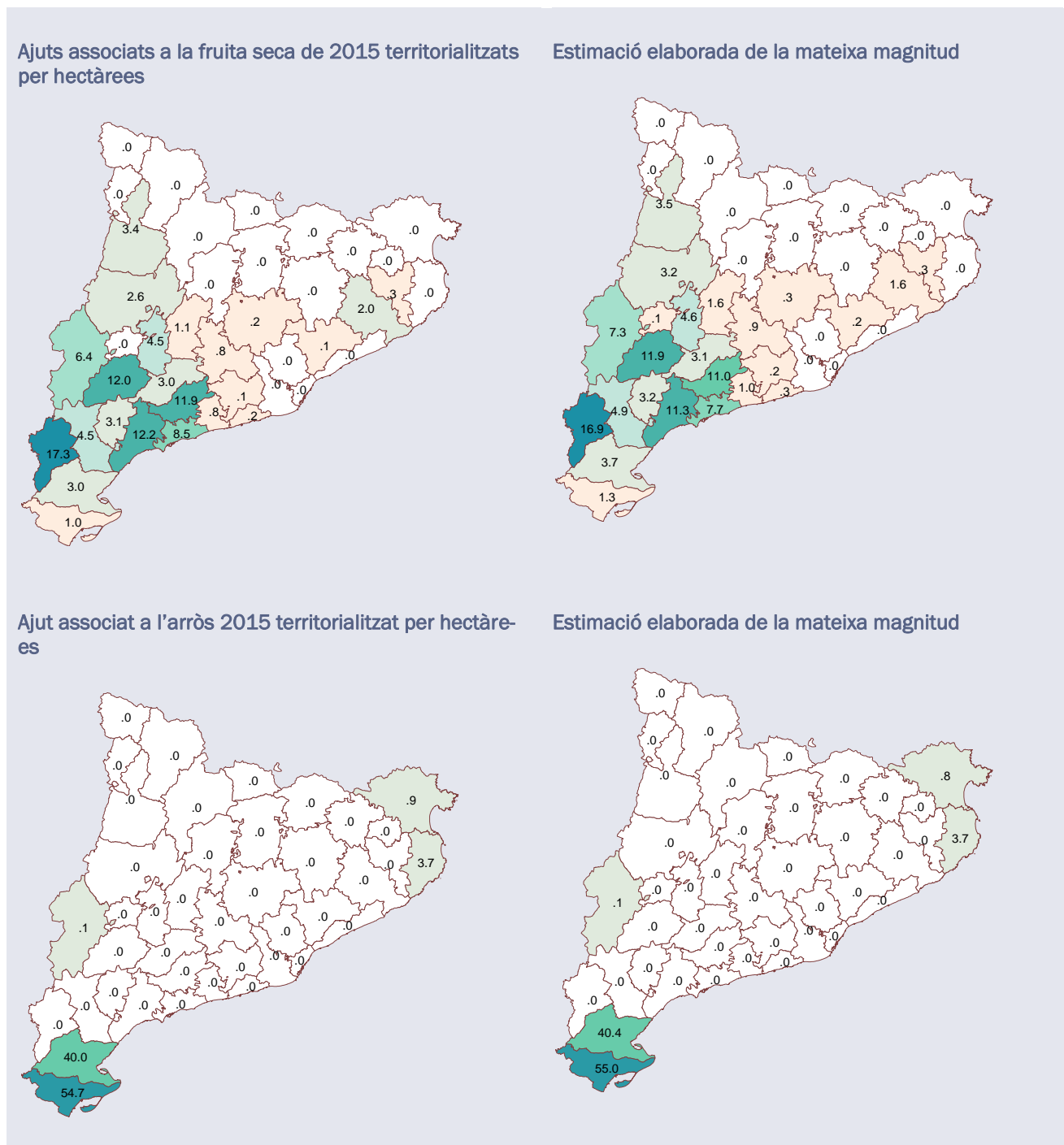

Unitats: percentatges.
 Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

4.2.2.1. LES AJUDES ASSOCIADES AGRÀRIES ESTIMADES

Quan es baixa al nivell concret de cada tipologia d'ajuda associada, la distribució de la magnitud real i de l'estimada varien una mica més. Això resulta clar en el cas de les ajudes associades agràries. En alguns casos, com ara l'arròs o la fruita seca, al tractar-se de cultius permanents i per tant molt inelàstics des del punt de vista de l'oferta, l'ordre en funció del volum d'ajudes percebudes i també en bona mesura la distribució en termes generals es mantenen.

MAPA 20. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades a la fruita seca i l'arròs percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

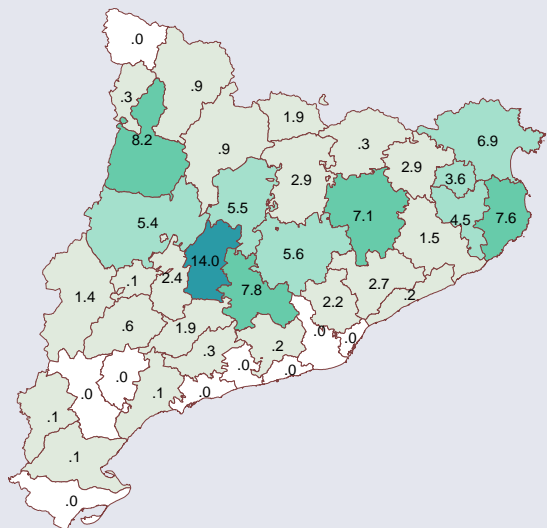

Unitats: percentatges.
 Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

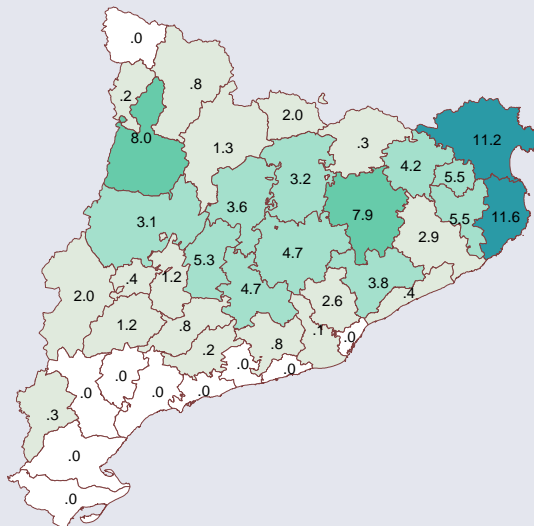
Això no succeeix en el cas dels cultius proteics i sobretot dels llegums de qualitat, que finalment han tingut un component més aleatori en la seva distribució i, per tant, impossible de capturar amb les declaracions del 2013.

MAPA 21. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades als cultius de proteaginoses i llegums de qualitat percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

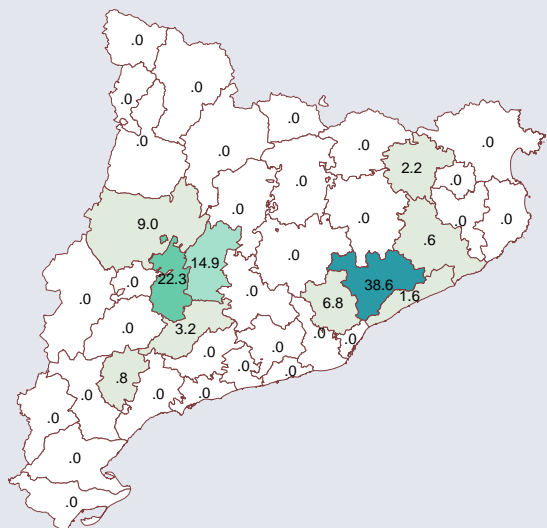
Ajut associat als cultius de proteaginoses de 2015 territorialitzat per hectàrees

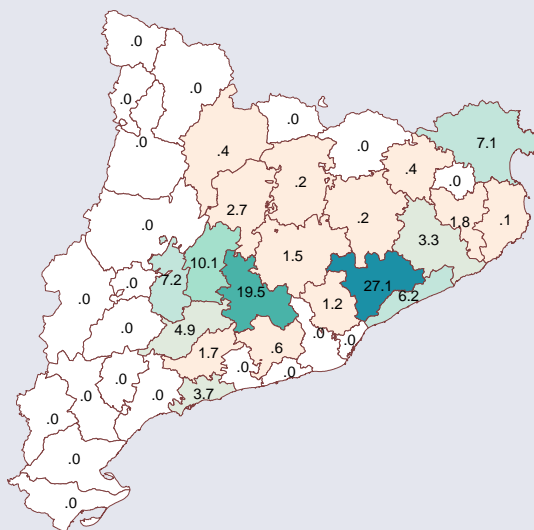
Estimació elaborada de la mateixa magnitud

Ajut associat al cultiu de llegums de qualitat de 2015 territorialitzat per hectàrees

Estimació elaborada de la mateixa magnitud

Unitats: percentatges.

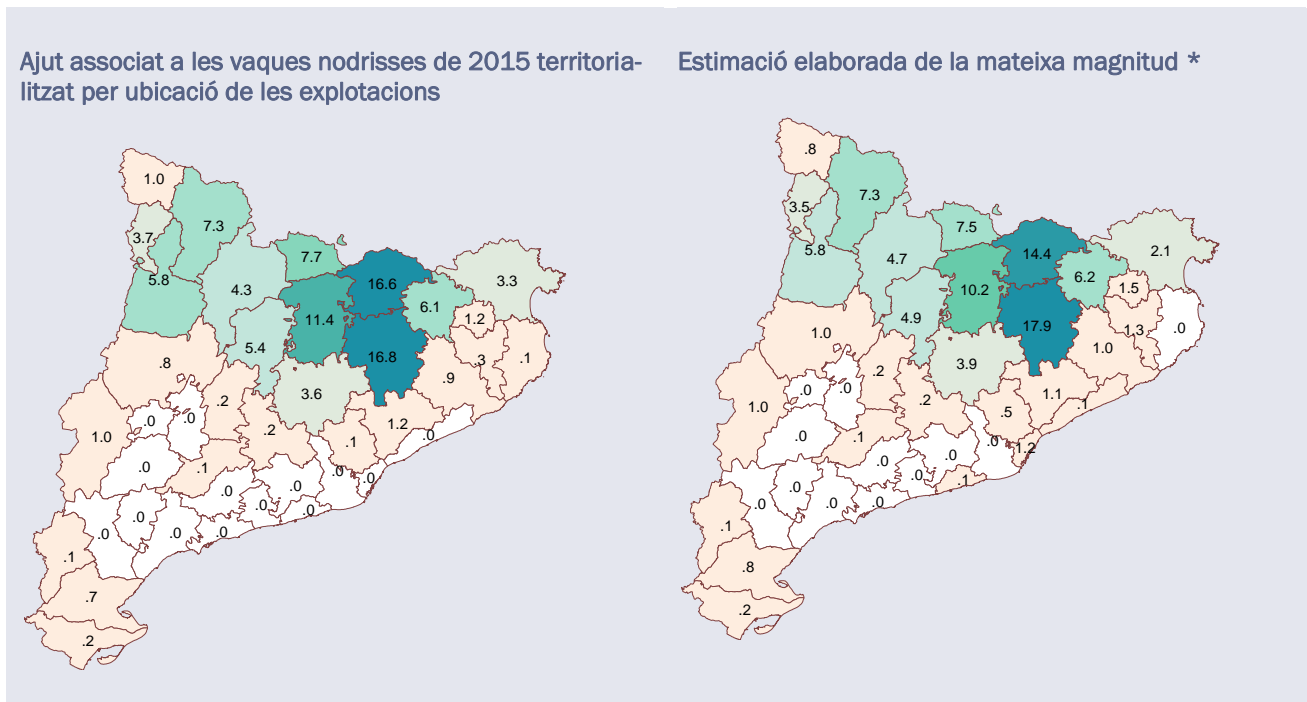
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

Tot i això, la desviació en la distribució de les ajudes als cultius proteics no ha estat tan important, i en el cas dels llegums de qualitat, tot i que la distribució ha estat molt diferent, la magnitud de l'ajuda ha resultat minsa en termes globals, cosa que no ha afectat a la distribució estimada del conjunt total de les ajudes.

4.2.2.2. LES AJUDES RAMADERES ESTIMADES

En general, tot i que les desviacions en punts percentuals de les estimacions d'ajudes ramaderes han patit variacions, en pocs casos han superat més d'un punt percentual i en general la distribució final de les ajudes no ha alterat l'ordre en importància de les ajudes percebudes per cada comarca.

MAPA 22. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades a les explotacions que mantenen vaques alletants percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

De les dues principals comarques perceptores, Osona i Ripollès, en un dels casos l'estimació es va esbiaixar en termes relatius a l'alça i en el segon, a la baixa. Cal tenir en compte que en aquesta ocasió ambdós mapes mantenen una petita discrepància en els criteris de distribució que ho podrien explicar. Mentre que en el primer cas la distribució és segons la ubicació de les granges, en el segon, i fruit de l'estimació que es va dur a terme, la distribució es territorialitza segons el domicili de l'explotació principal de cada beneficiari.

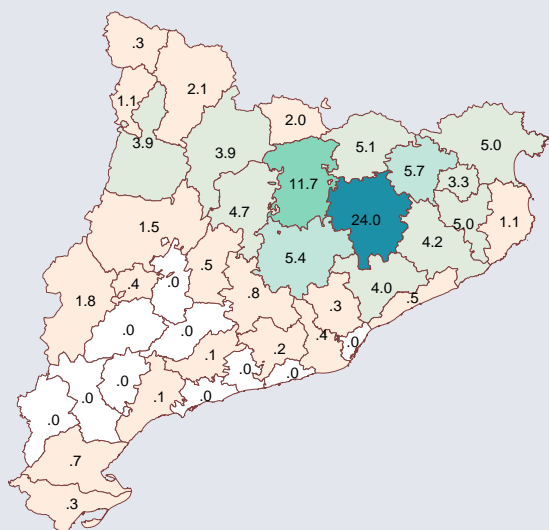
En general, en la majoria d'ajudes ramaderes la distribució de l'estimació reproduïx de manera força aproximada la de les ajudes finalment concedides. En el cas del boví això és força evident, i tot i la discrepància en els criteris de territorialització, la distribució d'una i altra magnitud recull un perfil molt similar. A més, tal com es pot comprovar en els mapes següents, això succeeix tant en el cas del boví de llet (ajuda que fins i tot s'ha aproximat molt bé en termes absoluts), com també en el cas d'altres ajudes com les d'engreix, en les quals l'estimació es va dur a terme amb un clar biaix a la baixa.

Les activitats sobre les quals s'han esbiaixat més les estimacions han estat les referents a la ramaderia ovina i sobretot cabrera. En ambdós casos, i especialment en el primer, part de les discrepàncies es podrien derivar de la diferent forma de territorialitzar les ajudes. No obstant, en el cas del sector del cabrum la divergència resulta molt accentuada, cosa que mostra que en aquest cas hi ha una divergència de fons entre les declaracions del 2013, emprada per a les estimacions, i la que finalment es va realitzar dos anys més tard. Tot i això, també en aquesta ocasió les estimacions de les ajudes al ram de l'oví i el cabrum, que han estat les més esbiaixades en termes de distribució, també han estat les de

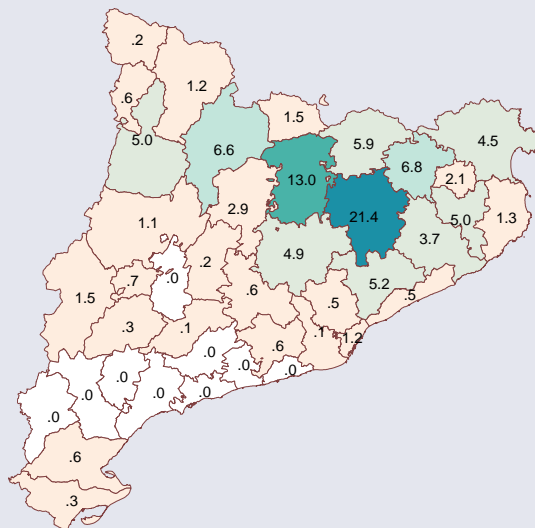
menor pes global, fet pel qual no ha afectat a la distribució estimada del conjunt d'ajudes associades ramaderes, que finalment s'han aproximat de manera força correcta.

MAPA 23. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades a l'engreix de vedells percebut per l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

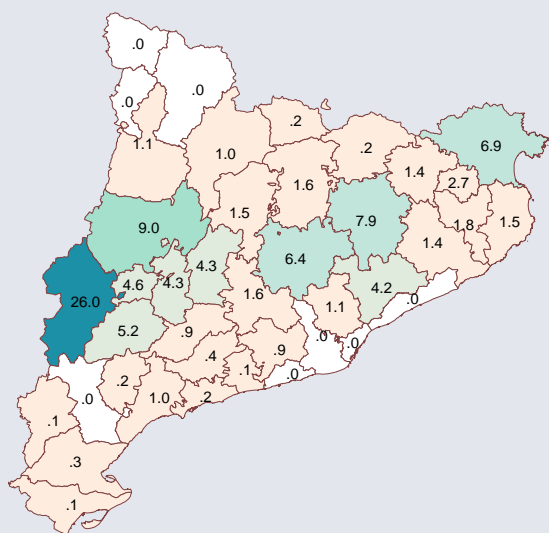
Ajut associat a l'engreix de vedells de la pròpia explotació territorialitzat per ubicació de les explotacions

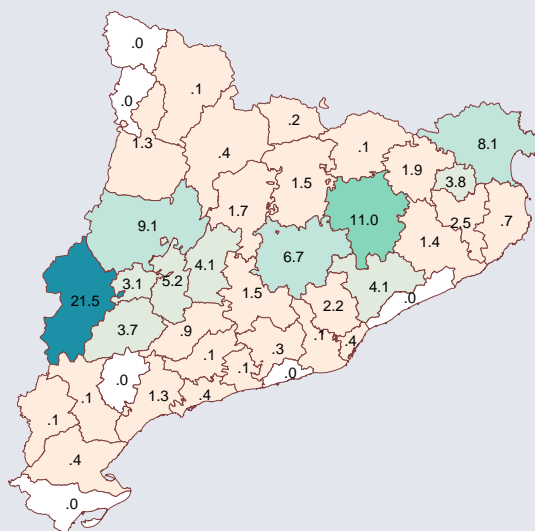
Estimació elaborada de la mateixa magnitud *

Ajut associat a l'engreix de vedells d'altres explotacions territorialitzat per ubicació de les explotacions

Estimació elaborada de la mateixa magnitud *

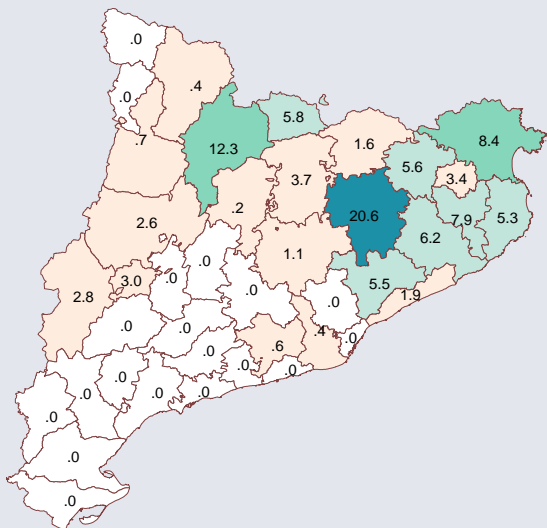

Unitats: percentatges.

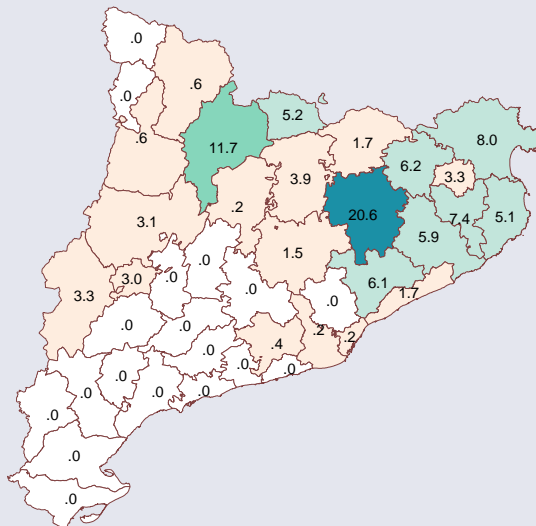
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

MAPA 24. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades a la producció de boví de llet percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

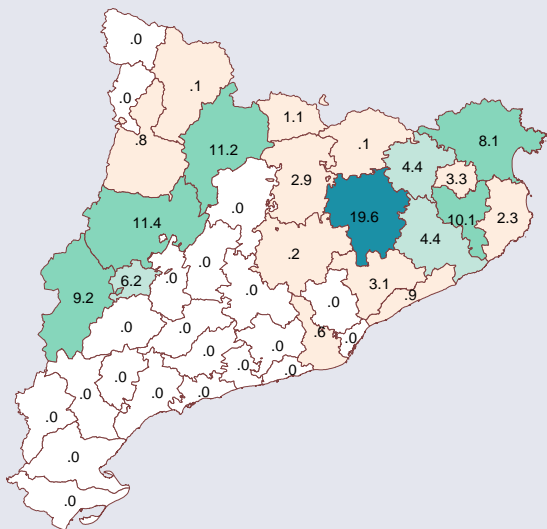
Ajut associat a la producció lletera de les primeres 75 vaques territorialitzat per ubicació de les explotacions

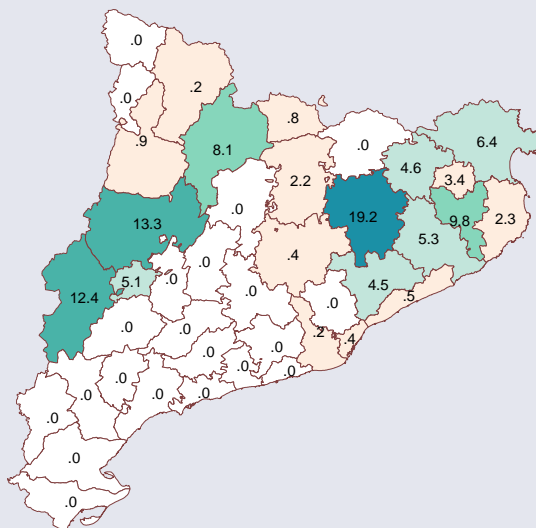
Estimació elaborada de la mateixa magnitud *

Ajut associat a la producció lletera de la resta de vaques territorialitzat per ubicació de les explotacions

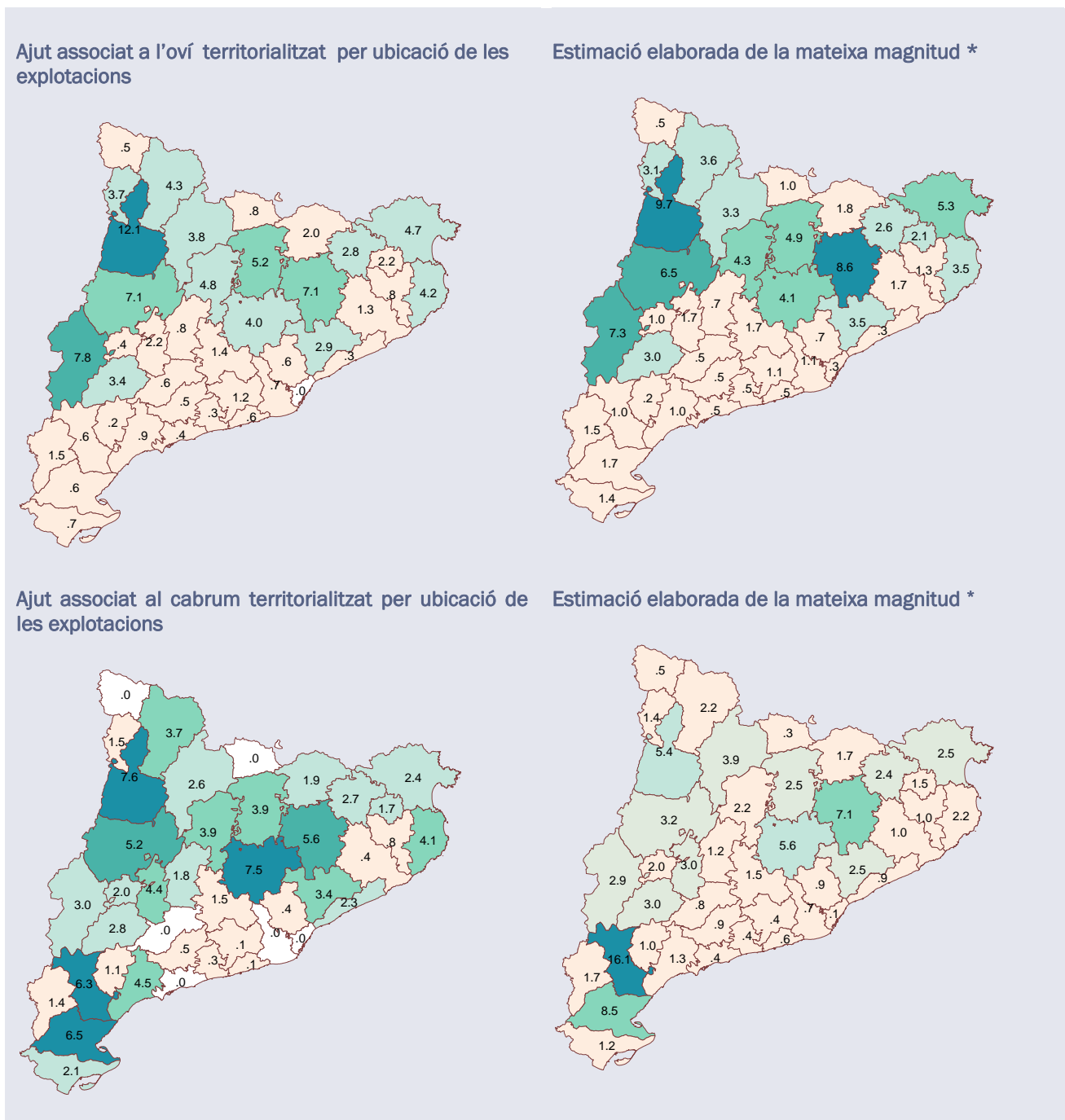
Estimació elaborada de la mateixa magnitud *

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

MAPA 25. Comparativa entre la distribució de les ajudes associades a les explotacions d'oví i cabrum percebudes per a l'exercici del 2015 i les mateixes magnituds estimades prèviament

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

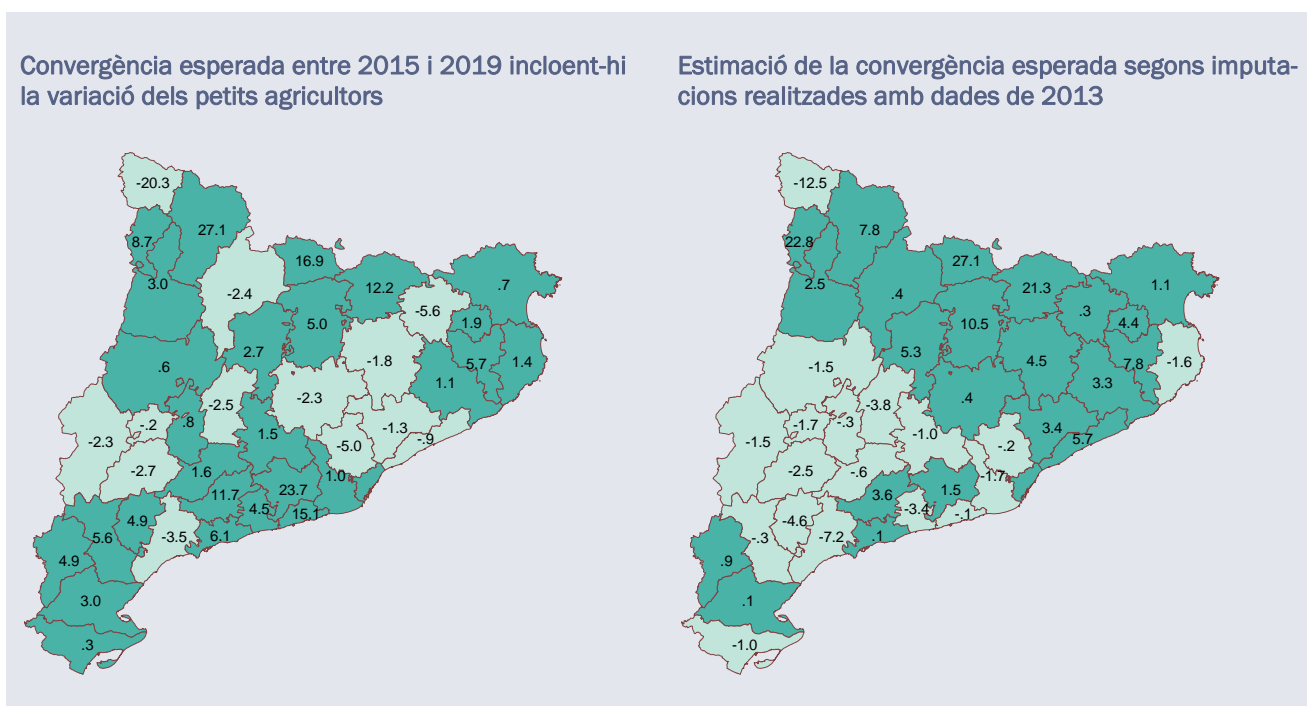
El bon comportament de les estimacions de la distribució en termes globals, tant de les ajudes associades ramaderes com agràries, ha ajudat, d'altra banda, a no esbiaixar els principals resultats obtinguts en termes comparatius i relatius a l'informe elaborat fa gairebé dos anys.

Tot i que en termes absoluts es va produir un biaix a la baixa, atès que aquest es va produir per la majoria d'ajudes, les conclusions sobre l'impacte territorial s'han confirmat amb les dades definitives de pagaments, tal com es pot comprovar més endavant.

4.2.2.3. L'ESTIMACIÓ SOBRE LA CONVERGÈNCIA EN EL MODEL APLICABLES DES DEL 2015 FINS AL 2019

Una de les facetes que es van capturar pitjor amb l'estimació va ser la de la convergència que s'establiria progressivament entre 2015 i 2019. Per a la seva estimació es va emprar, en el seu moment, una simulació per a l'àmbit estatal de les ajudes de pagament bàsic per hectàrea que de mitjana cobrarien aplicant la legislació prevista. Aquesta estimació també s'havia efectuat a partir dels pagaments de les declaracions de 2013. Amb tot, i pel que fa als resultats obtinguts, els pagaments han acabat diferint en algunes de les regions.

MAPA 26. Comparativa entre les convergències estimades del pagament bàsic entre 2015 i 2019 i les que s'han confirmat finalment en l'exercici 2015

Unitats: percentatges (taxes de variació).
 Font: elaboració pròpia a partir de les dades del DARPA i CTESC (2015).

Les divergències s'han derivat de diversos factors. Primerament, i com era d'esperar, les mitjanes sobre les quals s'ha efectuat la convergència han estat diferents. Aquesta divergència es produeix per les variacions en la declaració final que han efectuat els beneficiaris, que no te perquè coincidir amb la del 2013. Aquesta era una de les qüestions que es volien capturar. A més, cal tenir en compte que, atès que les regions de convergència són d'àmbit estatal, les mitjanes no només han vingut determinades per les declaracions dels beneficiaris catalans, sinó també per part de la resta de beneficiaris espanyols, que en el seu moment només s'havien tingut en compte a partir de l'estimació provisional de les mitjanes de cada regió.

El resultat d'aquesta discrepància final ha estat que, en termes generals, les ajudes per hectàrea de pagament bàsic han estat també finalment més altes que les que es van estimar. Ha estat per aquest motiu també que la convergència ha estat en molts més casos negativa. Tot i això, aquesta dinàmica no s'ha reproduït per totes les comarques. Això ha estat així perquè, entre altres, cada comarca i cada tipologia de terres estava inclosa dins d'una regió de convergència diferent, i els biaixos respecte de la mitjana de cada regió també han estat diferents.

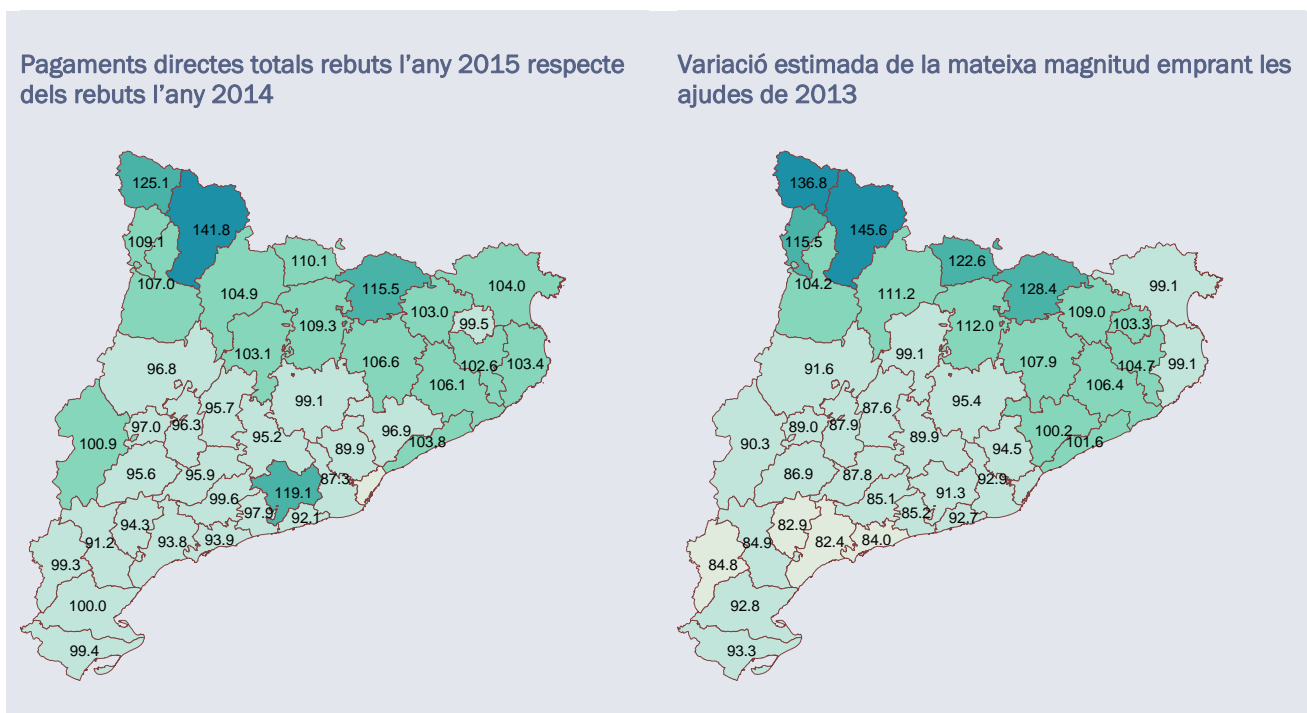
A grans trets, els principals desacords entre la dinàmica estimada i la real s'han donat en les comarques de la Catalunya central, sobre les quals en la majoria de comarques s'havia previst una conver-

gència a l'alça que finalment ha estat en sentit contrari. De la mateixa manera, bona part de les comarques del sud de la província de Barcelona i del nord de la de Tarragona han experimentat l'evolució inversa. En aquests darrers casos, cal tenir en compte que la incidència de les rendes baixes i de les microparcel·les era més alta, cosa que amb el transvasament de drets i mesures correctives posteriors, com ara la inclusió de les parcel·les de menys de 0,2 hectàrees hauria perfilat un resultat diferent del que s'havia estimat.

4.2.3. ESTIMACIÓ DELS EFECTES EN CADA ÀMBIT COMARCAL DELS CANVIS LEGISLATIUS SOBRE EL TOTAL D'AJUDES DIRECTES PERCEBUES

El resultat final del conjunt de l'estimació sí que va aproximar força bé l'impacte final del canvi normatiu en la distribució del conjunt d'ajudes. Els següents dos mapes mostren, a la dreta, el nivell relatiu d'ajudes un cop aplicada la legislació respecte de les que inicialment es percebien. Lògicament aquesta simulació es va dur a terme amb les declaracions del 2013, precisament amb les que cal comparar-ne els resultats. A l'esquerra es mostra exactament la mateixa relació, però en aquests cas a partir de les ajudes reals que finalment s'han percebut l'any 2015 respecte de les rendes inicials de l'any 2014.

MAPA 27. Comparativa entre la relació dels pagaments totals de l'any 2015 respecte dels de 2014 i dels que finalment es van estimar a partir dels pagaments del 2013 respecte d'aquests

En termes globals, tal com s'ha comentat al principi, i lluny del que s'havia estimat, les percepcions no han estat inferiors a partir de l'any 2015, i en el cas dels perceptors que han pogut continuar en el sistema, fins i tot han millorat. Aquest biaix a la baixa de les percepcions que va comportar l'estimació sobre les declaracions del 2013 va comportar en el seu moment que les estimacions comarca per comarca també fossin més extremes en la seva comparativa. No obstant, la incidència comarcal d'aquesta millora sí que es va capturar adequadament, tal com mostren els dos mapes anteriors.

Tal com el CTEESC va preveure en el seu moment, el sistema d'ajudes aplicat a partir de l'any 2015 ha beneficiat en termes relatius aquelles comarques més ramaderes en detriment d'aquelles altres que

no ho són tant. La clau han estat les ajudes al sector boví, especialment el de llet i cria, que ha permès una distribució suplementària més gran d'ajudes associades a les ajudes més bàsiques dissociades.

Tal com es va afirmar, les comarques més septentrionals (bàsicament les del nord de la província de Barcelona i de la de Lleida, així com les de la de Girona) han percebut en termes globals un volum d'ajudes superior al que havien cobrat. Això no ha succeït a la resta de comarques, on en general i tret dels casos especials del Segrià i l'Alt Penedès, les percepcions s'han mantingut per sota de les de l'any anterior, tal com s'havia pronosticat amb l'anàlisi del CTEESC de fa dos anys. A més, cal tenir en compte que aquesta divisió entre la Catalunya més septentrional, amb percepcions per sobre de les que obtenien, i la de la Catalunya més meridional, amb percepcions lleugerament per sota, s'ha mantingut tot i la prorrogació d'algun paquet d'ajudes a la fruita seca; ajudes aquestes darreres que es preveu que es trauran definitivament a partir de l'any vinent.

5. BIBLIOGRAFIA

Adinolfi, F., Little, J. i Massot, A. (2010). *The CAP towards 2020*. Document de treball sobre la Comunicació de la Comissió Europea de 18 de novembre de 2010.

Albisu, L. M. i Garcia, A. (2008). Los nuevos empresarios agroalimentarios ante la creciente competitividad de los mercados. *Papeles de economía española*, núm. 117. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Anania, G. (2009). *The EU Agricultural Policy from a long run perspective: implications from the evolution of the global context*. Paper presented at the Bureau of Economic Policy Advisors Workshop on. Brussel·les.

Andrés, S. (2009). *Contribución de las variables que estimulan la producción agraria en España (1990-2009)*. vol. 30, núm. 1. Madrid.

Andrés, S., Garcia, J. (2009). Distribución regional del apoyo de la PAC a la agricultura española tras la revisión intermedia. *Investigaciones regionales*. Asociación Española de Ciencia Regional: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales. Consulta a <http://www.investigacionesregionales.org/Consulta%20Art%C3%ADculos-4169-journalList>.

Arnalte, E., Ortiz, D. i Moreno, O. (2008). Cambio estructural en la agricultura española: un nuevo modelo de ajuste en el inicio del siglo XXI. *Papeles de economía española*, núm. 117. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Bianchi, D. (2012). *La politique agricole Commune - Toute la PAC, rien d'autre que la PAC*. Collection pratique Droit Communautaire. Brussel·les: Bruylant.

Bureau, J.C. i Mahé L.P (2009). *CAP payments after 2013: a concept for rural public goods*. Workshop of the Bureau of European Policy Advisers.

Camangi, R. (1991). *Las políticas regionales de la Comunidad Europea: pasado y futuro*.

Castillo, J., Gómez Larrañaga, P. i Sámamo, L. (1989). *La reforma de los fondos estructurales*.

CTESC (2016) Impacte de la reforma de la política agrària a Catalunya, CTESC, Col·lecció Estudis i Informes. http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_35413974_1.pdf

Comissió de les Comunitat Europees (1992). *Las políticas estructurales comunitarias: balance y perspectivas*. Luxemburg: Oficina de publicaciones oficiales de las Comunidades Europeas.

Compés, R, Garcia Álvarez-Coque, J.M. (2012). *La reforma de la PAC del 2013 y estrategias negociadoras para España*. Madrid. Consulta a <http://www.pastos.es/pdf/ESPAnA%20Y%20LA%20REFORMA%20DE%20LA%20PAC.pdf>.

Compés, R, Garcia Álvarez-Coque, J.M. (2009). La reforma de la PAC y la agricultura española: alternativas y oportunidades para España..

Consejo Económico y Social de Murcia (2014). *El impacto de la PAC renovada sobre el sector agrario de la región de Murcia*. Murcia: Consejo Económico y Social de Murcia.

De Felipe, I., Briz, T. i Briz, J. (2012). Las redes de cadenas de valor como instrumento de análisis del sistema alimentario. *Cuadernos de estudios agroalimentarios*, núm. 04 (noviembre 2012). Valencia: Fundación Cajamar.

Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (2013). *Informe de la indústria, la distribució i el consum agroalimentaris a Catalunya 2010. Avanç 2011 i 2012..*

Ezcurra, R. (2001). *Convergencia y cambio estructural en la Unión Europea..* Navarra. Consulta a <ftp://ftp.econ.unavarra.es/pub/DocumentosTrab/DT0111.PDF>.

Ezcurra, R., Iráizoz, B. i Rampún, R. (2008). Tendencias y factores explicativos de la productividad agraria en las regiones europeas. *Papeles de economía española*, Núm. 117. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Fundació del Món Rural (2015). *L'actualitat del món rural. Els anys de la gran crisi a la Catalunya rural 2008-2015.* Lleida: Fundació del Món Rural. Consulta a <http://www.fmr.cat/atles/materials/atles2015w.pdf>.

Garcia Álvarez-Coque, J.M. i Gómez-Limón, J.A (2010). *Chequeo médico de la PAC y perspectivas de la Política Agraria Común tras 2013.* Madrid: Eumedia, Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino.

Garcia, J.L. i Garcia M.J. (2005). *Política agraria común: balance y perspectivas.* Barcelona.

Garcia, J.M., Jordán, J.M i Martínez, V.D. (2008). El modelo europeo de agricultura y los acuerdos internacionales. *Papeles de economía española*, Núm. 117. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Garcia, T. (2008). Productos mediterráneos y globalización. *Papeles de economía española*, Núm. 117, p.76-85. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Garcia, T. (2012). *Algunos apuntes sobre la relación entre las políticas europeas agraria y de competencia en el marco de las discusiones sobre la PAC post 2013.*

Garrod, G. (2009). *Greening the CAP: improving the delivery of environmental benefits.* Paper presented at the Bureau of Economic Policy Advisors Workshop on. Brusselles.

Guillem, J. (2011). La PAC tras el Tratado de Lisboa: procesos legislativos ordinarios y actos de ejecución. *Revista de derecho de la Unión Europea*, núm. 20 (2011). Madrid: COLEX; UNED; CCOO.

Hidalgo, E. (2009). *De la demanda de energía als preus dels aliments.* Programa Universitat empresa 19 (UAB). Consulta a [http://www.eco.uab.es/ue/trabajos_premi/BIOCOMBUSTIBLES, AGRICULTURA I FAM_ENRIQUE HIDALGO.pdf](http://www.eco.uab.es/ue/trabajos_premi/BIOCOMBUSTIBLES,_AGRICULTURA_I_FAM_ENRIQUE_HIDALGO.pdf).

IDESCAT (2009). *Els canvis en les explotacions agràries catalanes (1999-2007).* Dossiers IDESCAT. Consulta a <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/dossier02.pdf>.

Lamo de Espinosa, J. (1991). Reflexiones críticas sobre la nueva PAC. *Revista española de estudios agrosociales y pesqueros*, núm. 4 (novembre 2012). Madrid: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente.

Langreo, A. (2012). La estrategia de la gran distribución y su incidencia en la cadena de producción. *Cuadernos de estudios agroalimentarios*, núm. 199 (2003). Valencia: Fundación Cajamar.

Massot, A. *El sector agroalimentari català, entre el mercat únic i la nova política agrícola comuna arran de l'Acord del GATT*. Revista econòmica, núm. 102 (març-juny). [S.I.]: Banca catalana.

Massot, A. (2003). La reforma de la PAC de 2003: hacia un nuevo modelo de apoyo para las explotaciones agrarias. *Revista española de estudios agrosociales y pesqueros*, núm. 232 (2012). Madrid: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente.

Massot, A. (2004). España ante la reforma de la PAC.

Massot, A. (2005). *De la crisis de la Unión a la crisis de la PAC: por un nuevo proyecto para la agricultura europea en un entorno globalizado*. Consulta a <http://www.realinstitutoelcano.org/documentos/208/Massot.pdf>.

Massot, A. (2008). La PAC tras el *heath check*. *Papeles de economía española*. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Massot, A. (2009). España ante la refundación de la Política Agrícola Común de 2013.

Massot, A. (2011). La PAC 2020: claves interpretativas de la Comunicación de la Comisión COM (2010) 672 de 18.11.2010. *Economía agraria y recursos naturales*, núm. 11 (2011). Madrid: Asociación Española de Economía Agraria.

Massot, A. (2012). Los mecanismos de la PAC 2020: principales vectores del proceso de reforma en curso. *Revista española de estudios agrosociales y pesqueros*, núm. 1 (2012). Madrid: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente.

Ministerio de Medio Ambiente i FEDER (2005). Guía sobre la compatibilidad de la aplicación de los fondos estructurales con la política y normativa comunitarias de medio ambiente.

Mir, J., Fayos, T., Calderón, H. (2008). Tendencias actuales y futuras en la comercialización de productos agroalimentarios. *Papeles de economía española*. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Muñoz, C.; Iráizoz, B.; Rapún, M. (2008) *Las cuentas de la nación. Introducción a la economía aplicada*, Ed. Aranzadi SA, Pamplona.

OCDE (2004). *Analysis of the 2003 CAP Reform*. Consulta a <http://www.oecd.org/tad/32039793.pdf>.

Patronat Català pro Europa (2005). *La política agrícola i rural de la Unió Europea i la seva aplicació a Espanya i a Catalunya*. Barcelona: Patronat Català pro Europa i Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

Petit, M. (2009). *Agro-food Trade and policy issues in the mediterranean regions. Implications for the future of the CAP and other European policies*. Paper presented at the Bureau of Economic Policy Advisors Workshop on. Brusselles.

Reguant, F. (2012). Precios, rentabilidad agraria y políticas de regulación . *Quaderns agraris*, núm. 32 (juny 2012). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Institució Catalana d'Estudis Agraris. Consulta a <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000185%5C00000089.pdf>.

Reig, E. (2008). Agricultura y política agroambiental en la Unión Europea. *Papeles de economía española*. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas para la Investigación Económica y Social. Consulta a <http://www.funcas.es/suscriptores/LoginSuscriptor.aspx>.

Salazar, M. (2011). *La demanda social por la agricultura: contraste de preferencias y Política Agraria Común*. Andalusia: CES de Andalusia.

Schwinnen, J. (2009). *Of the future of direct payments*. Paper presented at the Bureau of Economic Policy Advisors Workshop on. Brusselles.

Silva, J. M. (2012). La política agrícola comuna: cinquanta anys al servei de la nostra agricultura i el món rural. *Diàlegs : revista d'estudis polítics i socials*. Barcelona: Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn.

Viladomiu, L., Rosell, J. i Francès, G. (2002) "La diversificación de las explotaciones agrarias catalanas: hechos y realidades", a estudios Agrosociales y Pesqueros, n. 195, (pp. 9-36)

Viladomiu, L. i Rosell, J. (2004)La diversificación en la explotación agraria como estrategia alternativa al ajuste. Universitat de Múrcia, pp. 1-2. Consultable a: <http://www.um.es/observalocal/otros/IJDR/Viladomiu.pdf>.

Viladomiu, L. i Rosell, J. (2008). *Anàlisi comparatiu dels Programes de desenvolupament rural 2007-2013 a nivell espanyol i europeu*. [S.l.]: Departament d'agricultura, alimentació i acció rural.

Viladomiu, L. i Rosell, J. (2012). Cinquanta anys de PAC. *Quaderns agraris*, núm. 32 (juny 2012). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Institució Catalana d'Estudis Agraris. Consulta a <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000185%5C00000087.pdf>.

Zamora, J.A. i Kaiser, J.L. (2008). *El acuerdo de perspectivas financieras 2007-2013*. Madrid: Instituto de estudios fiscales.